7998

Gerhart Hauptmann

L' Ordinari Henschel

DRAMA EN CINCH ACTES

10 Preu: 2 Pessetes.

L'ORDINARI HENSCHEL

REPARTIMENT

PERSONATJES	ACTORS	
Guillém Henschel.	*Sr.*	*Gimenez.*
Siebenhaar.	»	*Puiggarí.*
El marxant de bestiar, Walter. . .	»	*Capdevila.*
Jordi..	»	*Cunill.*
Wermelskirch.	»	*Santpere.*
Fabig.	»	*Nolla.*
Hauffe.	»	*Marxuach.*
Franz.	»	*Munt.*
El menescal Grunert.	»	*Mir.*
Mestre Hildebrant.	»	*Casaseca.*
Carlets	*Nen*	*Guilemany.*
Un bomber	*Sr.*	*Casajuana.*
Agné Schäl	*Srta.*	*Cazorla.*
Senyora Henschel	*Sra.*	*Ferrer.*
Senyora Wermelskirch.	»	*Cardalda.*
Francisca.	»	*Roca.*
Berta.	*Nena*	*Guitart.*

Temps: Any 1860.

Bloch: Fonda del «Cigne Cris», en una estació de banys de Silessia.

669113

Ningú podrá traduhir ni representar aquesta obra sens permis de la *Societat d' Autors Espanyols,* qu' es la única encarregada d' administrarla, y ab ella deurán entendres tots els Teatres y Societats particulars que vulgan representarla.

Quedan reservats tots els drets.

ACTE PRIMER

DECORACIO

Una pobre habitació en lo subterrani de la fonda «Al Cigne Gris». Per dos finestres de l' esquerra, col-locades molt amunt, passa la llum crepuscular d' una cayguda de tarde d' hivern. Sota les finestres hi ha un llit de fusta blanca pintat de groch, en el que s' hi trova malalta la SENYORA HENSCHEL. Té aquesta uns 36 anys. Al costat del llit un bressol, hont hi ha la filla de la malalta, una nena de mitj any.

Un altre llit tocant la paret del foro, qu' está com lo demés de la pessa *enlluida* de blau gris.

Endevant y á la dreta una estufa de mayólica de color torrat ab un banch á la vora. Prop l' estufa hi ha apilada llenya tallada en petits trossos. En la paret de la dreta, una petita porta que s' obra á un' altre habitació.

AGNÉ SCHAL, noya jove y forta, está en ple trevall. Ha deixat á un recó sos esclops y porta no més ses groixudes mitjes de llana blava. Treu de l' estufa un perol en el que hi cou alguna cosa y tot seguit li torna á ficar. La cullarassa, l' espumadora y 'l colador son demunt del banch, y una gerra grossa, ventruda y ab coll estret es á terra; el canti de l' aygua es á la vora.

Les faldilles de l' Agné están recullides entortolligades, el cós que porta es gris fosch, els seus brassos musculats están nusos.

Al voltant de l' estufa hi han penjades quatre barres que formen un quadrat horitzontal en el que s' hi veuhen exteses mitjes llargues de les dites de cassa, xamarres, calses de cuyro y un parell de botes d' aygua. A la dreta y més enllá una caixa y un armari; vells moble de Silessia.

Per la porta, oberta, del foro s' hi veu un ample y fosch corredor subterrani y al cap d'avall una porta de colors brillants. Darrera d'ella hi ha una escala de fusta que porta á peu pla. A dalt d' aquesta escala hi crema sempre un llum de gas que fa que 'ls vidres s' enllumenin per transparencia.

Es á mitj Febrer y á fora fa mal temps.

FRANZ, un xicot jove vestit quasi pobrement de cotxer á punt de marxar, mira endins sense passar de la porta.

ESCENA PRIMERA

FRANZ, AGNÉ y aviat GRUNERT.

FRANZ. Agné.

AGNÉ. ¿Qué vols?

FRANZ. ¿Qué dorm la Henschel?

AGNÉ. ¡Qué vols qué tassi! Y poch soroll, eh?

FRANZ. Bè prou piquen les portes. Si això no la desperta... Jo vaig á Waldenburg ab el cotxe gran.

AGNÉ. ¿Quí hi portas?

FRANZ. La senyora. Vá á comprar no sé qué per la festa.

AGNÉ. ¿Qui es qué fá 'ls anys?

FRANZ. En Carlets.

AGNÉ. Es clar, tot els hi serveix per divertirse! y, hala, enganxa els cavalls per aquella bestiola. Haver d'anar ab aquest temps á Waldenburg.

FRANZ. ¡Ja tinch la pell!

AGNÉ. No més pensen en llensar els diners... y nosaltres mentrestant, mira, revéntat.

(*El menescal* GRUNERT *vé pel corredor, poch á poch, buscant l' entrada. Es un home petit ab un gech de pell de moltó negre, ab casquet de llana y botes altes. Pica ab lo mánech de son fuet al march de la porta per cridar l' atenció.*)

GRU. ¿No es pas encare aquí en Guillém Henschel?

AGNÉ. ¿Qué hi há?

GRU. Vinch pel cavall.

AGNÉ. Ah, es vosté el Doctor de Friburg? No hi es

l'Henschel. Ha anat justament á Friburg ab el carro. Si l'hauría hagut de trobar pel camí!

GRU. ¿A quina quadra és el malalt?

AGNÉ. Es el més grós, fosch ab clapas... Jo crech que l'há ficat a la quadra dels anants y vinents. *(A Franz.)* Hi pots anar y ensenyarli.

FRANZ. A l'altre costat del pati, al fons de tot, sota'l forn, al costat de la cotxera. Pregunti á n'en Frederich; ell l'hi ensenyará. *(Gruner se'n vá.)*

ESCENA II

FRANZ y AGNÉ.

AGNÉ. Au, veshi.

FRANZ. Bé, vaja... y avuy no tens res per mí!

AGNÉ. Y que'm vengui al dimoni; no't sembla?

FRANZ. *(Fentli un petó furtíu.)* Mira que jo't comprava tot seguit.

AGNÉ. Franz... estíga't... Si la Henschel se desperta... *(Buscant els diners.)* Ln sentint la farúm de diners tú... Tu't moriríes sense. Ten voldría donar més, pero... Au, té... *(Li dona unes monedes.)* Are veste'n. *(Se sent una campaneta.)*

FRANZ. *(Espantat.)* ¡L'amo! *(Se'n vá depressa.)*

ESCENA III

AGNÉ, SENYORA HENSCHEL y aviat CARLETS.

SRA. H. *(Se desperta y diu débilment.)* Noya, noya...Qué no ho sents?... Noya!...

AGNÉ. *(Ab pochs modos.)* ¿Qué hi há?

SRA. H. Ho has de sentir quant te cridin!

AGNÉ. Ja escolto; pero si no cridéu més alt no us puch pas sentir. No més tinch dugues orelles jo.

SRA. H. ¿Ja hi tornem, desvergonyida?

AGNÉ. (*Curt.*) ¡Vos sí que...!

SRA. H. ¿Está bé això, eh? Está bé fer enfadar aixís á una pobre malalta!

AGNÉ. ¿Quí comensa? Vos despertéu y ja tot seguit á renyar. Es aixó lo que no está bé. Se fa no mès aixó ó alló... lo que's pot fer.

SRA. H. Renyo perque 'm fas consumir!

AGNÉ. ¿Si? ¡Donchs arregleuvos! Una's mata tot el día y mès de mitja nit, y no s'agraheix; per estar aixís, m'estimo més anar per les meves. (*Desfá les faldilles y se'n va corrent.*)

SRA. H. ¡Noya, noya! No ho fassis aixó... ¿Qu'he dit de dolent? Deu meu; Qué passará quant els homes vinguin...! Voldrán menjar... Noya! Agné! noya!...

(Cau sense forses demunt del llit, sospirant débilment. Després bressola ab molt esfors á la petita.

Mentrestant la porta de vidres se mitj obre, empesa ab trevall per en CARLETS. *Porta una olla plena de sopa y camina ab precaució, fins el llit de la Henschel. Posa l'olla sobre un tamboret de fusta que hi ha á la vora.)*

SRA. H. ¿Ah, Carlets, ets tú? ¿Qué'm portas aquí?

CARL. ¡Sopa! La mamá m'ha dit que us saludés y també que os diguès que vos desitja ja veurer bona. Deuríaho probarla, senyora Henschel.

SRA. H. Oh, Carlets, tú ets el millor de tots. Caldo de pollastre, qué bé! Digas á la teva mare que moltes gracies. ¿Sents? No te'n descuidis...Are 't vuy demanar una cosa. ¡Escolta! Pren l'aixugamá, veus? Puja sobre'l banch... escolta... y estira l'olla de ferro... La noya se n'ha anat... y l'ha deixada massa endins...

CARL. (*Va á fer lo que li han dit y desde'l banch mira al forn de l'estufa.*) La negra ó la blava, senyora Henschel?

SRA. H. ¿Qué hi há á la blava?

CARL. Choucroute.

SRA. H. (*Amohinada*) Treula; será massa cuyta ja...Aques-

ta noya, aquesta noya!...

CARL. (*Há tirat l'olla endevant.*) ¿Está bè aixís?

SRA. H. Sí, aixís, ja pots deixarho; are vina, jo't donarè una ficela de fuet. (*L'agafa del plá de la finestra y li dona.*) Y la teva mare, com está?

CARL. Bé; se n'ha anat á Waldenburg per comprarme el regalo.

SRA. H. Jo no estich bé, Carlets, jo'm moriré.

CARL. Oh, no, senyora Henschel!

SRA. H. Sí, sí, ho pots creurer, jo'm moriré, Carlets. Ho pots dir de part meva á ta mare.

CARL. No que'm pegaría, potser, senyora Henschel!

SRA. H. Oh! sí! Me pots creurer... Vina. Calla. Sents? Escolta. (*Per la ranera.*) ¿Sents com rosega? ¿Sents el cuch com trevalla? Es la fusta podrida, Carlets.

CARL. (*A qui té fortament pel brás.*) Tinch por, senyora Henschel!

SRA. H. Ah, tonto! Tots hem de morir. Oh, sents, ¿oh sents com rosega? Escolta. Qu'es aixó, no ho sabs? Es el cuch de la mort que trevalla. (*Cau sense forses.*) Sí, el cuch de la mort! Un... dos... Ah, noya, noya!...

(*Deixa anar á n'en* CARLETS *y ell se retira espantat cap á la sortida. Quant ja te la má al pom de la porta de vidres, li vé la crisis de la por, y obra y tanca tot seguit ab tanta violencia que'ls vidres tremolan. Desseguit se senten á fora torts cops de tralla. Tranquilisada per aquet soroll la* HENSCHEL *s'aixeca vivament.*)

Vé'l *pare!!*

HENS. (*Encara invissible.*) ¿Doctor, y que'n farém de la bestia?

(ELL *y el* MENESCAL GRUNERT, *apareixen en la porta.*)

ESCENA IV

SENYORA HENSCHEL, HENSCHEL, GRUNERT y aviat AGNÉ.

GRU. No's deixa pas acostar; l'haurém de posar al *porxo.*

(HENSCHEL. *Home atlétich d'uns 45 anys, casquet de pell y jaqueta també de pell de moltó; sota d'ella brusa blava de carreter; botes d'aygua molt altes, mitjes verdes, tralla y llanterna encesa.*)

HENS. Jo no sé lo qué li passa á n'aquest animal. Venía ahir cap á casa, havía carregat carbó de pedra al barranch de la Guilla; el vaig descollar, el portava á la quadra y en un tancar y obrir d' ulls vet'aquí que s'ajeu de costat y comensa á cossejar. (*Col-loca la tralla en un recó y penja el casquet. Agnè torna y repren el seu trevall encare enfadada.*) Noya, fés llum.

AGNÉ. Primer una cosa qu'altre.

HENS. (*Penja la llanterna després d'haberla apagada.*) Déu sab lo qu'ha de venir. Si inch la dona malalta, en desgracia el cavall. Es com si'ns haguessin mal mirat. Mireu'l vaig comprar per Nadal á Walter Gottfried, fá dos setmanes. Després...vet'al aquí ja esguerrat... Oh, ma l'ha de pagar! Dos cents thalers vaig donarn'hi!

SRA. H. Plou. eh?

HENS. (*Distret.*) Sí, sí, la mare, plou! Me va ben reventar... y aixó qu'es el meu cunyat!

(*S'assenta a l'estufa.* AGNÉ *ha encés una candela que posa en una palmatoria, demunt la taula.*)

SRA. H. Per que'ts massa bó, 'l pare. Tu no veus res de dolent en els homes.

GRU. (*S'acosta a la taula y fa una recepta.*) Vos vaig á fer una recepta per cá l'apotecari.

SRA. H. No; si'l caball ha de reventar també... (*Pausa.*) Peró, bon Deu, no ho voldreu pas!

HENS. (*Estirant la cama cap á Agné.*) Vina, estiram les botes. Com están! Desde Friburg l'aygua anava per l'amor de Déu. Segons diuhen, á Niedernporf s'ha ensorrat mitj teulat de l'Iglesia. (*A Agné.*) Y donchs qué fem?

SRA. H. (*A Agné.*) Jo no sé com t'costa tant d'apendre!

(AGNÉ *mentrestant consegueix treurer la primera que deixa al seu costat. Va per la segona.*)

HENS. No t'amohinis, la mare, que tu no ho fas pas millor.

AGNÉ. (*Treu l'altre bota que penja á l'estenedor junt ab la primera. Després diu com enfadada á Henschel*) Y el meu devantal? Tampoch me l'heu portat de Kramsta?

HENS. No n'he de tenir poques de coses al cap! Ja n'hi ha prou ab tots els encárrechs...y avuy ab les caixes d'aygua mineral per l'Estació... y vina'm are tu ab devantals de dona!

AGNÉ. No sou pas gayre amable!

SRA. H. Pitjor sería que'n fós.

HENS. (*Ab esclops; s' aixeca. A Agné.*) Au, au...á sopar, qu'hem d'anar á cal ferrer encare.

GRU. (*Que s'ha aixecat; deixa la recepta, 's fica'l llápis y'l quadern á la butxaca; á punt d' anarse'n.*) Aviat aixó á ca'l apotecari. Y demá, si Deu vol, ja'ns ho mirarém més per la menuda. (*Henschel s' assenta á taula.*)

ESCENA V

Els mateixos y HAUFFE.

(HAUFFE *vé poch ápoch, porta esclops, pantalón de cuiro y també una llanterna á la má.*)

HAUF. Vet' aquí un temps de dimonis altre vegada.

HENS. ¿Com va per la quadra?

HAUF. No sé; sembla que tot s'en vagi dalt abaix!

(*Apaga la llanterna, y la penja al costat de la de Henschel.*)

GRU. Bona nit donchs...M'esperen. Nosaltres els doctors també som homes.

HENS. Ja ho crech; això ja ho sabém sense apendrerho. Bona nit, y cuydado ab volcar. (*Grunert se'n va.*)

ESCENA VI

Els mateixos menos GRUNERT.

HENS. Y are, digam, la mare, y això com te va?

SRA. H. M'he hagut d'enrabiar tant encare!

HENS. Y qu'es lo que t'enrabía? (*Hauffe s'assenta á taula.*)

SRA. H. Sí... si no puch fer res, agatar res... veus que no hi arrivo...

(AGNÉ *posa á taula una cassola ab* pilotilles *y un'altre ab cols; agafa forquilles del calaix de la taula y les col-loca.*)

HENS. Per això hi ha'l servey.

SRA. H. Una minyona no pensa en res.

HENS. Pero dona, no está á punt el menjar? Donchs ja va tot bé. No t'haguessis volgut aixecar tant aviat, avuy ja ballarías.

SRA. H. Oh, ballar! Si aixís fós!

(AGNÉ *ha posat á taula tres plats ab un trós de carn de porch á cad'un; s'acosta un tamboret y s'hi assenta pera sopar.*)

HAUF. La cibada s'acabará molt aviat!

HENS. Ahir ne vaig comprar trenta sachs, y 'l dissapte vindrá un carro d'userda. Tot s'ha apujat!

HAUF. Per que les besties trevallin, han de menjar.

HENS. Pero es que's deuhen pensar que viuhen dels ayres del cel. Y encare voldrían que rebaixéssim el preu del transport!

HAUF. Sí, ja m'ho han dit.

SRA. H. Quí, l'inspector de les aygues?

HENS. Qui voldrías que fós! Pero lo qu'es aquesta vegada no'n treurá pas rés.

SRA. H. No! Pero escolteu, y com s'ha de viurer donchs en aquets temps?

AGNÉ. El sobrestant ha vingut; demá'm penso qu'hem d'enviar el tiro per l'apissonador. Avuy ha dit qu' era á Hinterhartau.

De l'escala de darrera la porta de vidres, vé'l senyor SIEBENHAAR. *Te 40 anys, vestit molt cuydadosament. Porta levita de panyo negre, ermilla blanca y pantalón clar de género inglés. Va vestit al istil dels elegants del any 60. Els cabells, ja grisenchs, formen una corona molt ben ordenada. Al contrari, el bigoti es espés y fosch.* SIEBENHAAR *porta ulleres d'or y's col-loca més á més uns lents també d'or, quant vol mirar fixo y á la vora. Té tipo inteligent.*

ESCENA VII

Els mateixos y SIEBENHAAR.

SIEBENHAAR *entra portant á la ma dreta una palmatoria d'estany apagada y una lligada de claus. Arriva á la porta de l'habitació qué és oberta, protegintse els ulls, de la llum, ab la seva ma esquerra. Mira á dins.*

SIEB. En Henschel; ja es aquí?

HENS. Sí, senyor Siebenhaar.

SIEB. Ah, menjeu encare...Tinch feina al celler. Ja parlarém després.

HENS. No, no, per mi...Miri, ja estich llest.

SIEB. Valdrá més que pujém á dalt. (*Entra y encén el llum en el que crema damunt la taula.*) No més vuy encendre'l llum. En el meu escriptori esta-

rém més tranquils. Com va això, senyora Henschel? Vos ha agradat el caldo?

SRA. H. Díguimho...Si me n'había descuydat!

SIEB. ¿Y es possible?

AGNÉ. *(Destapant l'olla del caldo.)* Veus' el aqui 'l caldo.

HENS. Vet'aquí les dones. Te voldrías curar aviat y no't cuydas ni de menjar ni de beurer. *(Ratxa forta de vent.)*

SIEB. Digueume, Henschel, que vos sembla? La meva dona es á Waldenburg...El temps cada vegada's posa pitjor, y estich ab ansia; que us sembla, Henschel?

HENS. Sí; ja es mal temps, ja.

SIEB. Ben mirat no s'hauría de fer res bó. Heu sentit els vidres? Una de les grans finestres, sabeu? de les del menjador que donen á la terrassa... les noves? El vent l'ha esbotzada...Això es un temporal!

HENS Sí, sí, de debó!

SRA. H. Y'ls diners que costa una finestra aixís!

SIEB. No més hi ha la mort de franch. *(Anantse'n per l'esquerra cap al celler.)*

ESCENA VIII

Els mateixos menos SIEBENHAAR.

HENS. Pse, també'n costa la caixa.

SRA. H. ¿Qué deu volguer de tu?

HENS. Oh, res! Quí sab? Ja ho sabrèm.

SRA. H. Mentres no't torni á demanar diners!

HENS. No diguis bestieses, la mare.

AGNÉ. Si no'n tenen prou, perqué 's compra barrets de quatre thalers, la mestressa?

HENS. Tu, cúydat de tu y deixa estar les converses dels altres...Una casa aixís no la té tothom.

SRA. H. Sí. Vuyt setmanes cada any això marxa, pero després, qué?

HAUF. Y encare construheix més!

SRA. H. Es aixó lo que l'ha escanyat...Si ho hagués deixat com era...

HENS. Les dones no n'entenen rès de tot aixó. S'habia d'edificar; no's podía fer altre cosa. Avuy hi ha més del doble de malalts qu'en altre temps. Sols qu'avans els que venían á pendre les aygues portaven diners y are tot ho voldríen de franch. Dónam l' ayguardent, noya.

HAUF. (*Que mentrestant y poch á poch ha tancat el seu ganivet.*) Quaranta dormitoris, tres grans sales, dos menjadors y á dins rates y escarbats. Y aixó ha de donar l'interés? (*S'aixeca de taula.*)

ESCENA IX

Els mateixos y FRANCISCA.

(FRANCISCA WERMELSKIRSCH, *una bonica y alegre noya de setze anys, mira desde la porta del corredor. Porta 'ls cabells deixats anar. El vestit es un xich excéntrich. La faldilla es blanca y curta, la blusa tallada en punxa, el cinturó de colors vius y discordants y forsa ample; les mánegues son curtes y al coll hi porta una cinta llampanta ab una creu d'or.*

FRANC. (*Molt vivament.*) El senyor Siebenhaar, era aquí? Bon profit. No més volía preguntar si'l senyor Siebenhaar era aquí?

SRA. H. (*Poch amable.*) No ho sabém. Aquí no hi es.

FRANC. No? Jo 'm pensava...

(*Coquetament posa 'l peu demunt del banch de l'estufa per cordarse la sabata.*)

SRA. H. Senyor Siebenhaar per quí, senyor Siebenhaar per llá. Qué li vols á n'el senyor Siebenhaar?

FRANC. Jo? Res. Es que li agrada molt el *foie gras*. La mamà n'ha fet y'l papà m'envía pera dirli... Y

donchs, sab què, senyor Henschel? Que també hauria de pujar ab nosaltres.

SRA. H. No; deixa'l estar al senyor Henschel. Estaría bé! No'n te ganes d'anar á correr tabernes.

FRANC. Es qu'avuy tenim cervesa fresca.

HENS. *(Mentres Hauffe rondina y Agné riu sorollosament.)* La mare, cuyda't de tu...Si jo volgués anar á beure un vas de cervesa no'n demanaría permís á ningú.

FRANC. Com va això, senyora Henschel?

SRA. H. Demá'm faig també un cinturó y'm posaré á ballar á la corda.

FRANC. Jo també, y ja'n sé molt m'hi ensejo á les baranes dels carros.

HENS. Vet'aqui perque totes tenen joch.

FRANC. Mireu: així se fa. Així se gronxen. *(Imitant els moviments d'un funámbul sobre la corda, va cap á la porta.)* La cama dreta, la cama esquerrra...! *Au revoir...!* *(Se'n va.)*

HAUF. *(Prenent la llanterna.)* Aviat hi serà si no passa un home!...*(Se'n va.)*

ESCENA X

HENSCHEL, Sra. HENSCHEL y AGNÉ

SRA. H. La fessin trevallar! Ja les hi treuría jo les ganes de fé'l boig.

AGNÉ. Y no sé perquè ha de jugar á totes hores. La senyora no la pot aguantar.

SRA. H. Y fa bé la senyora; á mi'm passa igual!

AGNÉ. Sempre ès al darrera del senyor Siebenhaar. Y tot lo que está be, si ho toca, ella ho esguerra.

SRA. H. Els hauría de treurer el senyor Siebenhaar. ¡Quin exemple pera les seves filles!...¡oh! y pels xicots!

HENS. Ey, la mare, qu'és lo que't dius?

SRA. H. Sí, á la taberna...

HENS. La gent bé ha de viurer...com nosaltres. Y per aixó es que'ls ha de treurer? En Wermelskirsch ès un bon home.

SRA. H. Pero la seva dona es una bruixa.

HENS. Y perquè'ls ha de treurer, eh?, si'l pagan. Per la noya, potser? (*S'ha aixecat acostantse cap al bressol, mirant content á la criatura).* També'n tenim una de mosssota...y per ella'm sembla que ningú'ns voldrá despatxar.

SRA. H. Oh, no; ja ho crech! Com que dorm sempre! Ella sí que no mou gresca!

HENS. No vol dir rès aixó. (*Pansa.*) Y donchs la mare... Bé, are tu no te'm moris, eh? (*Mentres despenja'l seu casquet.*) Noya, t'he enganyat. Abaix al carro hi tens el teu devantal.

AGNÉ. Ahont?

HENS. Al carro; ja'l pots anar á buscar. (*Surt pel foro. Agné per la porta lateral.*)

SRA. H. Ha portat...el devantall...(*Agné surt depressa de la porta lateral y se'n va també pel corredor.)* Ha portat...el...devantal!

ESCENA XI

Sra. HENSCHEL y SIEBENHAAR

(SIEBENHAAR *entra prudentment, portant, á més del llum y la llegada de claus, dos ampolles de vi.*)

SIEB. Tota sola, senyora Henschel?

SRA. H. ...El devantall...

SIEB. Soch jo, senyora Henschel; estaveu endormiscada?

SRA. H. Jo crech...no sé...no.

SIEB. No l'he despertada, donchs? Soch jo; en Siebenhaar.

SRA. H. Sí; ja ho veig ja ho veig.

SIEB. Venía á portarli aquest ví, senyora Henschel.

Déu beure'l, que li anirá bé. Me coneix ja ara?

SRA. H. Sí, sí; ja ho crech! vostè...vostè es el Sr. Siebenhaar! Encara no he arribat tant enllá! Encara 'l puch coneixer. jo no sé si somniava ó si...

SIEB. Pot ser molt bé...Com se trova are?

SRA. H. Naturalment! Sí qu'es el senyor Siebenhaar!

SIEB. Vostè's pensava qn'era 'l seu home potser...

SRA. H. No ho sé...no puch; de debó no puch dirli... Lra com si...

SIEB. Me sembla qu'està incómoda. Déximeli arreglar el coixí. Vé encare'l Doctor regularment?

SRA. H. (*Trencant en plors.*) No ho sé; 'm deixen sempre sola! Sí, sí, vostè és el senyor Siebenhaar, ja ho veig!...Vostè ho sab? Jo li diré. Vostè ha estat sempre bo ab mi; vostè té bon cor; també devegades té la cara trista. Jo li vuy dir...pateixo tant molt sovint! Jo penso qu' aixó dura massa...

SIEB. Què és lo que dura massa?

SRA. H. (*Plorant altre cop.*) La malaltía, la meva vida... ¿Què serà de la meva Augusteta?

SIEB. Pero senyora Henschel, qué diu ara?

SEA. H. (*Baix y sanglotant.*) Què li succehirà si jo moro, á la meva Augusteta?

SIEB. Senyora Henschel, vostè es una dona de seny; senyora Henschel, escolti 'm ara. Miri: quant un s'està al llit molt temps, setmanes y set manes, com are vostè per desgracia... un té, naturalment, moltes idees tristes. Escolta? Un pensa entre tantes coses algunes que son fora de lloch. Pero és en aquestos cassos quant s'ha de ser resolut, senyora Henschel... Sería bo que nosaltres...Aquestes idees bojes son somnis, no més que divagacións, senyora Henschel!

SRA. H Oh sí! No ho volen creure, pero jo se lo que'm dich.

SIEB. No ho sap, no; no ho sap pas avuy. Després, quant estarà bona, vostè serà la primera de riurerse'n. Ben cert.

SRA. H. (*Esclatant adolorida*) No hi ha entrat ell al seu quarto? Una nit que...

SIEB. (*Sorprès y sense creurer.*) Quí...què diu?

SRA. H. Si, que l'Henschel.. y la noya!...

SIEB. El seu home? L'Agné? Sab vostè que...Bé, senyora Henschel, el qui li ha fet creurer això es un miserable.

SRA. H. Y quant jo sere morta s'hi casarà.

ESCENA ÚLTIMA

Sra. HENSCEL, SIEBENHAAR y HENSCHEL.

(*Henschel entra.*)

SIEB. Son visións això, senyora Henschel?

HENS. (*Sorprès pero ab tendresa.*) Qu'és això, Amelia? ¿Qué't passa?

SIEB. Henschel; no la deixeu á la vostra dona.

HENS. (*S'assenta al llit ab ayre de bondat.*) Quí t'ha fet rès, Amelia?

SRA. H. (*Se tomba de cara á la paret, girant l'espatlla á Henschel.*) Déixam tranquila!

HENS. Qué vol dir això?

SRA. H. (*Plorant ab sentiment.*) Oh, veste'n, rès!

(HENSCHEL *tot confós mira ab ayre interrogant al senyor* SIEBENHAAR *que, movent el cap, neteja 'ls seus lents.*)

SIEB. (*Baix.*) Deixeula per are.

SRA. H. (*Com avans.*) A sota terra voldría que fós ja.

SIEB. (*A Henschel, que vá á exaltarse.*) Pst!...Feume 'l favor... calleu...

SRA. H. Un te ulls; un no es cego. No ho tindrían de fer veurer... pero... Un no serveix de rès ja; donchs, au... al cementiri!

HENS. Qué penses, Amelia?

SRA. H. Sí, sí, dissimula are!

HENS. *(Sense entendre y ja ab violencia.)* Donchs digas d'un cop, què?...

SRA. H. Passi lo qué passi! Jo no'm deixo enganyar may per ningú y menos per vosaltres, encara qu' os amagueu... sents? Jo veig per darrera les parets; jo os veig sempre... Sí, si, sempre! Vosaltres penseu: la dona es fácil d'enganyar... Bèsties, dich jo... Pero una cosa vuy dirte: si jo moro, morirá també la meva Augusteta, jo me l'emportaré. Avans escanyada qué deixarla á n'aquesta dona malehida.

HENS. Digas, la mare, qu'es lo que t'ha passat avuy?

SRA. H. A sota terra ja'm voldríes!

HENS. *(Ab fermesa.)* Bé, ara d'aixó, prou!... Ja n'hi hà be prou me sembla.

SIEB. *(Baix, recomanant.)* Cuidado, Henschel; la dona està malalta.

SRA. H. *(Que ho ha sentit.)* Malalta? Qui m'hi ha posat malalta? Vosaltres dos, la noya y tù..

HENS. Voldría tant sols sapiguer qui t'ha ficat aquestes coses al cap. ¡La minyona y jo! Mal llamp me mati! Que hi ha de la noya y jo?

SRA. H. Y li portes devantals.

HENS. *(Altre cop desarmat.)* Devantals?

SRA. H. Sí; flochs y devantals...

HENS. Y d'aquí surt?...

SRA. H. Y no ho fa ella tot bó y ben fet? ¿Li renyes may, eh? Y no ès ja com la mestressa á casa?

HENS. La mare, calla! *(Enfadat.)* No't dich rès mes, calla!

SRA. H. Tù hauríes de callar, perquè tu ja'n sabs de...

SIEB. *(Vora'l llit.)* Senyora Henschel, torni ab vostè. Tot això no és cert.

SRA. H. Si vostè no és millor tampoch; vostè fá'l mateix. ¡Pobres dones! Es aixó què les malporta á totes. *(Plorant debilment.)*

SIEB. A totes... pobres dones!

(SIEBENHAAR somríu irònicament, vá á la taula y obra resignat una ampolla de ví.)

HENS. (*Apoyat als peus del llit y ab amabilitat.*) La mare.. Escoltam, la mare. Asserènat. Te vuy dir dugues paraules. (*Ab carinyo la fá girar cap á n'ell.*) Mira, Amelia, tu has somniat, y't penses qu'encara ets en el somni. Tots somnièm algunes vegades... Pero ara tu estàs desperta!... Comprèns, la mare? Has dit tantes ximpleríes, m'ha pesat tant, Amelia, lo que m' has dit, que si'n carreguessin ab això lo meu carro gran l'enfonzaría, creu-ho! Encara'm dona voltes pel cap.

SIEB. (*Que buscava un vas y l'ha trovat, omplintlo.*) També veníu ab sermòns, ara?

HENS. Oh, no prengui tot això á mal! Les dones son les dones...y després ella té'l sufriment...(*Pausa*) Donchs, la mare, fés per curarte... això... Lo que m'has dit, mira...me fà'l mateix efecte que si'm diguessis qu'habia robat caballs á la fira.

SIEB. (*A la Henschel.*) Donchs bebeu, y animeuvos.

SRA. H. Si's poguessin sapiguer de segur les coses (*Siebenhaar l'aguanta perquè begui.*)

HENS. Ja hi tornèm?

SRA. H. (*Després d'haber begut.*) M'ho podríes prométrer, donchs?

HENS. Tot lo que vulguis, dona.

SRA. H. Si jo'm moro, t'hi casarás?

HENS. No preguntis bestieses!

SRA. H. Sí ó no?

HENS. L'Agné? (*En broma.*) Molt natural!

SRA. H. Parla en serio!

HENS. Ho sent, donchs, senyor Siebenhaar? Què s'ha de contestar? Tù no has pas de morir, la mare!

SRA. H. Pero, y si'm moro?

HENS. No, no m'hi casaré... veus!... Ja ho sabs... y ara prou!

SRA. H. Pots jurarm'ho?

HENS. Jurarte què?

SRA. H. Que no t'hi casaràs.

HENS. Jurartho!...

SRA. H. Sí, ab la mà.

HENS. Donchs, si. Té dich qué sí. (*Posant la seva má á la d'ella.*) ¡T'ho juro... Pero are ja n'hi há prou, eh? Are'm deixaràs tranquil ab totes aquestes coses!

TELO.

ACTE SEGÓN

DECORACIO

Un hermós demati de Maig.

La mateixa habitació del primer acte. El llit en que jeya la Senyora HENSCHEL ja no hi és. Les finestres altes son obertes.

AGNÉ renta ab les mánegues arremangades y mirant á la finestra.

FRANZ, ab esclops y també arremangat de calses y mánegues, vé ab una galleda de fusta.

ESCENA PRIMERA

AGNÉ y FRANZ.

FRANZ. (*Ab brometa grollera.*) Agné,'t vinch á fer una visita.... Kenoy, encara un altre! Tens un xich d'aygua calenta?

AGNÉ. (*Llensant á la rentadora la pessa qu'estava esvandint y anantsen cap á l'estufa.*) Fesme'l favor de no venir tant sovint, ho sents?

FRANZ. Eh? Y donchs?...

AGNÉ. (*Tirant l'aygua calenta á la galleda d'en Franz.*) No'm preguntis. No tinch temps.

FRANZ. Jo rento 'l cotxe. No estich pas sense fer rès, me sembla!

AGNÉ. (*Ab enfado.*) Déixam en pau. Ja ho tindríes de sapiguer. Quantes vegades t'ho he de dir, donchs?

FRANZ. Y qu'es lo que tindría de sapiguer?

AGNÉ. Que ja s'ha d'acabar aixó d'anarme sempre al darrera.

FRANZ. (*Ab sorna.*) Jé, jé; si qu'ets flaca de memoria!

AGNÉ. Y qué hi tinch, qué hi tinch que veure jo ab tú? No hi ha rès entre nosaltres. Jo segueixo 'l meu camí, tú segueixes el teu, y aixís estèm. Y rès més!

FRANZ. Hi hà quelcòm de nou?

AGNÉ. Per mí es molt vell.

FRANZ. Bé ho sembla, Agné. Qué ha passat donchs?

AGNÉ. Rès... ben rès! Déixam tranquila?

FRANZ. En que t'has de queixar de mí? No t'he sigut sempre fidel?

AGNÉ. Oh, per mí, sí! Qué se m'endona? Arréglat com vulguis. Vès jo que hi tinch que véurer!

FRANZ. Desde quan, donchs, Agné?

AGNÉ. Desde sempre.

FRANZ. (*Conmogut.*) Es mentida, Agné.

AGNÉ. Comensèm aixís!... Bona manera perquè t'escolti... Perqué jo no'm deixaré pas dir embustera, ho sents? Y mira! Si tens la pell tan dura qué no ho puguis ó no ho vulguis entendre... t'ho diré pel clar, y á la cara... Que tot s'ha acabat, y llestos!

FRANZ. Y aixó és en serio?

AGNÉ. S'ha acabat... y que no t'en descuidis!

FRANZ. No m'en descuidaré, no! (*Sempre mes emocionat y acabant casi ab sanglots.*) Tu 't penses potser que jo soch tonto... que jo no ho había experimentat?... Pero jo'm pensava que tù tindríes seny.

AGNÉ. Y això és lo que tinch.

FRANZ. Segons com se miri. Jo soch un pobre; l'Henschel té caixes plenes de diners... Es clar que si

's pensa aixís, en tens de seny.

AGNÉ. (*Ab rabia.*) Aquest es el bon camí per enten drens, el millor camí... A fè!

FRANZ. Que no és vritat lo que't dich? Penses en rès més qué'n ser la senyora Henschel?

AGNÉ. Aquets son assumptes meus, y no t'hi fiquis. Potser sí que't demano consell! Cadascú ab lo seu...y tu prou feyna que tens en cuydarte de tu mateix.

FRANZ. Si? Donchs ja ho veuràs com me cuydo de mí! Aniré á l'Henschel y li diré: Henschel, l'Agné era la meva... be vaja. Tu ho veuràs! Ens varem arreglar, ens varem entendrer...

AGNÉ. Probaho no més, té dich!

FRANZ. (*Quasi plorant de rabia y dolor.*) Sí ho probaré? Tu't cuydarás de tu y jo de mi. Serèm iguals. (*De moment, transiciò.*) Pero are ja no t'escoltaré may més. Encare que m'ho vinguessis á demanar á genollóns, ho sents?... Una dona com tu no fa per mi, noya! (*Surt depressa.*)

AGNÉ. Mira! Al últim ho has entés.

(*Mentres* AGNÉ *segueix rentant en els seus gibrells, surt pel foro en* WERMELSKIRCH. *Es un home d'uns 50 anys, en el que's veu l'antich actor. Porta una bata molt usada, pantufles brodades y fuma ab una llarga pipa.*)

ESCENA II

AGNÉ y WERMELSKIRCH

WERM. (*Està mirant una estona sense que l'Agné se'n adongui.*) Qu'heu sentit tussir?

AGNÉ. A quí?

WERM. Ha arrivat un malalt!

AGNÉ. Oh, ja es temps. Som á mitj maig.

WERM. (*Entra poch á poch, cantant baix y tussint.*)

A tísich soch jo candidat,
Vidividivit, bum, bum!
y em moriré ben aviat,
Vidividivit, bum, bum!

(*Agné riu sense deixar el trevall*). Això marxa; se coneix que vé'l bon temps.

AGNÉ. Una aureneta no fa istiu.

WERM. (*Se fa lloch al banch de l'estufa y s'hi assenta.*) Hont és l'Henschel?

AGNÉ. Ha baixat al cementiri.

WERM. Es vritat; avuy la senyora feya anys. (*Pausa.*) Li fa mal això al vell. Digueume, quant tornarà?

AGNÉ. No ho sé, perque ha fet enganxar. Y tant com necessitèm ara'ls cavalls!.. També se n'ha emportat al nou cotxer.

WERM. Ah! Agné, les penes treuhen la gana.

AGNÉ. Es ben vritat. Ho deixa tot en banda. L'omnibus ha de sortir á l'hora. Els guarniments encara estàn bruts y l'Hauffe no vé per netejarios. Aquest vell té ja l'espinada massa dura y ara vé'l temps de feyna!

WERM. Sí, sí, ja'ns comensèm á preparar. Avuy he vist al nou *chef*; estava ocupat... á la cervesería.

AGNÉ. (*Rihent ab dissimulo.*) Pero al veurhos ningù ho diría que vos en tinguéssiu de feyna.

WERM. (*Benevolent.*) Será més tart la fuga...Després, per xò, m'hi faré ab rabia.

AGNÉ. Ab rabia ja m'ho penso.. pero la pipa no's refredarà.

WERM. (*Mitj somrient.*) Sou aguda, senyora; punxeu com una agulla...Avuy tenim á taula ..esperéu: primer, el contrabaix; segón, un *violoncello*; tercer, dos primers, dos segóns violins, tres primers, dos segóns, tres segóns, dos primers...Me sembla que m'enredo... Bueno, deu homes de l'orquesta del Balneari. De què riheu, donchs? Creyeu que m'ho invento No podeu pensar lo que menja'l contrabaix. Quedartau admirada. Y és tot això lo que dona la feyna!

AGNÉ. (*Després de riurer.*) Naturalment; la cuynera deu haver d'escarrassarse.

WERM. (*Senzill.*) La meva dòna, la meva filla, tota la familia hi posen el coll. Y quant l'istiu ha passat, després se veu qu'un s'ha amohinat quasi bé per rès.

AGNÉ. Jo no entench de que us queixeu. Sou el que fa millor negoci á la casa. La taberna no es may buyda; tant al istiu com al hivern. Si jo fós el senyor Siebenhaar, ho arreglaría d'altre modo. Per trescents miserables thalers no hi estaríau á casa...Per menos de mil no faríem rès Y encara hi podríau ben bé viurer...

WERM. (*S'ha aixecat y's passeja xiulant.*) Y rès méspot ser? De por se m' ha apagat la pipa.

ESCENA III

AGNÉ, WERMELSKIRCH y JORDI

(JORDI, *que és un mosso de cafè jove, despert y ben plantat, baixa depressa l'escala de darrera la porta, portant un servey d'esmorsar en una safata. S'atura devant la porta y l'obra al fi després d'haver mirat á dreta y esquerra pel corredor del celler.*)

JORDI. Pero, ahont soch jo?

AGNÉ. (*Rient.*) Vos heu enganyat. Heu de tornar endarrera.

JORDI. Això ès per marejar. Aquí ningú dèu trovar el seu cau.

AGNÉ, Sóu nou aquí?

JORDI. Sí, d'ahir al vespre. Y may m'había succehit això. He estat en molts establiments, en molts, pero á n'aquí avans d'entrar s'ha de pendrer un guía.

WERM. (*De cop.*) Digueu, que sóu de Dresde, pot ser?

JORDI. De Meissen soch.

WERM. Ah, *sapristi*... Es clar!

JORDI. Perquè, si's pot dir?

AGNÉ. (*Excitada per la presencia del mosso, viva y coqueta al seu modo.*) A dalt altre cop; per la mateixa escala. Aquestes cues d'aureneta no s' han fet per les nostres dents.

JORDI. No es aquí, donchs, el departament de primera?

AGNÉ. Això...? La caixa dels gossos, és! Vos bordarém en lloch de parlarvos. Aquí abaix hi viu la gent mes distingida.

JORDI. (*Ab confiansa.*) Senyora, senyora... y no'm podría vostè mateixa ensenyar el camí? Ab vosté no tindría por enlloch, anessim allà hont fós; ni al celler ni á la pallera.

AGNÉ. Vagi tot sol, que d'aquets llebrers ja en veyèm tot sovint.

JORDI. Senyora, y á rentar bé podría ajudarla?

AGNÉ. No ho necessito, y sí algù s'atura y s'acosta massa... (*Esvandint una pessa èn l'aygua.*) Potser hi haigin petxeres que perillin.

JORDI. A veurer; no gosarà. Pero, no sempre serà aixís, ja'n parlarèm d'això, vritat? Y'm sembla que no renyirém pas, senyora, per mí al menos. Sí, ja'n parlarèm, ja, un altre dia quant tingui temps. (*Surt altre cop per la porta de l'escala.*)

WERM. No s'equivocarà gayre sovint. Ja li ensenyará el senyor Siebenhaar el camí del menjador á la cuina. Agné, quant tornará l'Henschel?

AGNÉ. Per llá al mitj día. Que li he de donar algún recado.

WERM. Sí; digueuli, no os en descuideu, digueuli... que'l saludo!

AGNÉ. Bèstia de mí, ja ho podía pensar!

WERM. (*Fentli una reverencia irònica*) O, senyora, els pensaments són de franch. Vos desitjo bon día. (*S'en vá.*)

ESCENA IV

AGNÉ y FABIG.

AGNÉ. *(Sola; rentant ab violencia.)* Si l'Henschel no fós com és!

(A dalt, al nivell del carrer, per la finestra, el marxant FABIG *mira á dins.)*

FABIG. Ey, jove. Bon día. Com vá? Com seguím?

AGNÉ. Quí sóu vos?

FABIG. Eh? En Fabig de Quolsdorf. No'm coneixeu ja? Vos porto un recado del vostre pare, y m'ha dit que vos digués... Pero, deixeume baixar!

AGNÉ. Ja sé què vol; diners altre vegada... y jo no'n tinch.

FABIG. Es lo qué li deya, pero no m'ha volgut creurer, ¿Estéu sola?

AGNÉ. Y perquè ho pregunteu això?

FABIG. *(Baixant la veu.)* Mireu; vos he de dir coses molt series y de la finestra la gent podrían sentirnos.

AGNÉ. Per mi ja podeu baixar. *(Fabig desapareix de la finestra.)* No més ell me faltava! *(S'aixuga les mans.)*

*(*FABIG *entra. Es un modest marxant, vestit pobrement, d'expressió moguda, còmica per lo desordenada. Té uns trenta sis anys y porta barba molt clara.)*

FABIG. Tingueu bon día, senyora.

AGNÉ. *(Violentment.)* Lo primer, que no soch senyora,

FABIG. *(Maliciós.)* No; és clar que no, pero no trigareu pas gayre.

AGNÉ. Això son mentides y rès més!

FABIG Ho he mitj sentit á dir y no'n sé d'altre. La gent en parla y com que la Henschel va morir!

AGNÉ. De mi, eh? De mi parlen? Jo faig la meva fey-

na y tot lo demés tant me fa!

FABIG. Es lo millor, jo penso igual. Si n'han dit de coses de mi! Que á Albàsser vaig robar uns coloms. Y perque un gosset me va correr al darrera, també volían que l'hagués robat.

AGNÉ. Si heu de parlar ab mi, afanyeuse.

FABIG. Sí? Veyeu això, és lo que dich á tot' hora. La gent sempre s'entrete. Me vènen per aquí quatre porqueríes y no acaben en eis tractes; es com si regatejessin una casa ó una finca de recreo. Bé; deixeume enllestir. Se tracta donchs, senyora...Ay, perdoneume, m'he enganyat altre cop! Volía dir jove. Se tracta, donchs de la vostra filla.

AGNÉ. (*Ab violencia*) Jo no tinch cap filla, sentiu? La noya que hi ha á casa'l meu pare és la filla de la meva germana.

FABIG. Ah, ja! Això és un'altre cosa. Donchs tots ens pensavem que era vostra. Hont és la germana?

AGNÉ. Quí ho sab hont és! Y lo qu'ella ha fet, ella se ho arregla. Y d'això no 'n voldría sentir parlar més, sentiu?

FABIG. Veyeu? Lo que és la gent! Perque jo ho hauría jurat; y no sols jo no... tots á Quolsdorf hauríen jurat que era vostra la petita.

AGNÉ. (*Ab ira.*) Sí, ja ho sé ja qui ho ha fet correr; pero creyeu que si un día jo puch, se n'han de recordar, com hi hà Deu!

FABIG. Bé, de tots modos... Va molt mal per Quolsdorf! El vell, vostre pare, ho heu de sapiguer, no cambía, no pot posar seny. Cada día beu més. Fa enllà de dos anys que la mare és morta. Si no fós aixís, deixaría la noya á casa; pero ara, es clar, no pot deixarla sola. La porta per tot: á la taberna, al bodegó, per tot! A un gós li faría llástima, si ho vegés.

AGNÉ. (*Ab rabia*) Pero què hi puch fer si's vol emborratxar?

FABIG. Per Deu, pel vell rès; no hi ha qui pugui aguantarlo! Es la noya que fa compassió. Si no hi ha

una bona ánima que li tregui y la cuydi, no queda noya per tres mesos

AGNÉ. *(Volguent acabar.)* No és a mi que'm toca! Y després jo no la puch pendrer; prou feyna tinch ab mi mateixa.

FABIG. Veniu no més á Quolsdorf y veureu. Y no hi ha millor qu' aquella noya, pobreta..... Y tant bonica, ab aquelles manetes y aquells peuhets, una porcel-lana, una verdadera porcel-lana.

AGNÉ. No es la meva filla! Què se me'n dóna á mi?

FABIG. Veniu no més y parleu al vell. No's pot mirar, creyeume. Quant un entra á les tabernes, á qualsevol hora, á mitja nit, el meu ofici m'hi porta, ja's veu á la petita ab l'avi, en aquell ayre de fum y de vapors de vi... Dormida per terra, fa mal al cor.

AGNÉ. Els taberners no l'haurien de servir. A bastonades... Aixís potser li tornaría l'idea... Are ha entrat un carruatje al pati. Aneuse'n. Ja hi pensarè ab tot aixó... m'hi he de pensar encara. Pero si n'aneu parlant per aquí, per la cervesería y diguent qu'és la meva filla, no hi penseu pas en tornar, perque sería inútil.

FABIG. Jo? Y á mi que'm fa que siga filla vostra ó de la germana? No tingueu por, no. No aniré pas á veurer el llibre del registre. Pero un consell vuy donarvos: lo millor sería qu'ho diguessiu à l'Henschel, que per això no us tallaría pas el cap, me sembla!

AGNÉ. *(Sempre més nirviosa al sentir la veu d'Henschel.)* Oh'l xerrayre! Es per fer perdre la paciencia. *(Se'n va.)*

ESCENA V

HENSCHEL y FABIG.

(Entra HENSCHEL *preocupat y poch á poch. Va vestit de negre y porta barret alt y guants de punt, blanchs)*

HENS. (*S'atura mirant á Fabig y volguent recordarlo; senzill y tranquil diu:*) Qui sou vos?

FABIG. (*De cor.*) Compro parrachs, papers usats, mobles y vestits vells. Me quedo tot lo que's presenta.

HENS. (*Després de mirarse'l una estona; benevolent pero ferm.*) Fora d'aqui!

(FABIG *se'n va somrient pero confós.* HENSCHEL *se treu el barret y s'aixuga 'l cap y el coll ab un mocador virolat; després posa 'l sombrero demunt la taula y mirant cap á la porta de l'habitació, crida:*) Noya, hont ets?

ESCENA VI

HENSCHEL y AGNÉ.

AGNÉ. Estich ab l'Augusteta; aquí al quarto.

HENS. Está bé; puch esperar. (*S'assenta sospirant fondament.*) Sí, may, may! Cadascú té les seves penes!

AGNÉ. (*Vé molt escarrassada.*) El dinar es á punt.

HENS. No puch dinar, no tinch gana.

AGNÉ. Menjar y beurer aguanta'l còs. Jo vaig servir fa temps á un pastor que'ns deya tot sovint: si's té'l cor trist, sigui per això ó per allò, un s'ha d'alimentar encare que no tingui gana.

HENS. Arregla lo teu .. Ja veuré jo més tart!

AGNÉ. No hauríau de deixarvos decaurer tant! S'han de fer esforsos.

HENS. Ha vingut l'Horand, l'enquadernador?

AGNÉ. Tot està en ordre; ha fet quaranta talonaris. Son demunt de la calaixera.

HENS. Altre vegada á comensar el malehit calvari. Dematins, mitjdíes, tardes, nits, uns darrera'ls altres, sense moure's del seti del ómnibus cap á Friburg; sempre igual, á buscar malalts per la montanya.

AGNÉ. Es massa feyna per un home sol; l'Hauffe es molt vell, ja té'ls ossos cansats! Jo, per altre banda, en això no us puch ajudar...Si fos de vos el cambiaría á l'Hauffe!

HENS. (*S'aixeca y va á la finestra.*) Ja n'estich cansat de l'ordinació! Voldría deixarla .. y avuy millor que demá. Els cavalls al escorxador; dels carruatjes ferne llenya. .(*Pausa.*) Y per mi una corda. (*Pausa*) He de veurer a n'en Siebenhaar.

AGNÉ. Jo també voldría dirvos algunes paraules.

HENS. Qué vols?

AGNÉ. Sí, mireu...això'm sab molt greu á mi ..(*Fent el ploricó*) ..pero'l meu germá cada día m'envía á dir que'm necessita. (*Ab sanglots.*) Tindré de anarme'n.

HENS (*Molt amohinat.*) No ho has de fer, sents? No fassis bestieses, are! (*Agné está devant seu fingint un plor qu'aixuga ab son devantal.*) Bé, bé, dígam, noya no ho farás pas, eh? No més això 'm faltava! Y qui cuidaría de tot? Y are que vé l'istíu justament em deixaríes plantat?

AGNÉ. (*Com abans.*) Es per la nena que ho sento!

HENS. Si tú no't cuides d'ella, qui ho farà?

AGNÉ. (*Després d'un moment y fent veurer que fá esforsos per tranquilisarse.*) Y no podra ser d'altre manera!

HENS. Al mon se fà tot lo qué's vol fer. May me n'havíes parlat per abans.. y are vet'aquí que'm surts tot d'un cop ab el teu germâ. Es qué no estàs contenta de mí? Potser no't va bè á n'aquesta casa?

AGNÉ. Tot son trapasseríes; qué si això. . qué si allò... y les vuy acabar, vaja.

HENS. Quines trapasseríes?

AGNÉ. Oh. no ho sé Es millor que segueixi el meu camí!

HENS. Pero, què t'ha vingut are?

AGNÉ. Jo faig el meu traball, cobro la mesada. y certes coses no les vuy tornar á sentir. Quant la senyora vivía, m'escarresava traballant, ara qu'és

morta no m'he de fer pregar, no! Dihuen per aquí que'm faig la senyora perquè voldría arrivar á serho. Lo millor será que busqui un' altre casa.

HENS. *(Descansat.)* Oh; estigas tranquila si no es res més qu'això.

AGNÉ. *(Prenent un trevall com escusa per sortir.)* No, no; me'n vaig, me'n aniré! No'm puch quedar! *(Surt.)*

HENS. *(A n'ella y més fort.)* La gent... deixala enrahonar á la gent! Si un s'haguès d'ocupar de tot lo que dihuen! *(Se treu el jech negre y suspirant el penja.)* Peró'ls maldecaps no son per això més petits!...

ESCENA VII

HENSCHEL y SIEBENHAAR.

(SIEBENHAAR, *vé poch á poch pel foro; porta una ampolla plena d'aygua y un vás.*

SIEB. Bon día, Henschel

HENS. Moltes gracies, senyor Siebenhaar.

SIEB. Que vos destorbo?

HENS. Què? No faltaría més, si'm fà favor, senyor Siebenhaar.

SIEB. *(Posant l'ampolla y el vás demunt la taula.)* He de comensar altre cop la cura. Aquesta gola 'm donará encare molta feyna, Però, alabat siga Deu, d'una cosa ó altre hem de morir.

HENS. Pendre com cal l'aygua; això li farà bé.

SIEB Are la bèch regularment.

HENS. Pero no de la font del molí, de la de dalt! De la calenta eh? Es la millor.

SIEB. En aquets casos no n'hi há d'altre. *(Inconscientment ha près una branca d'eura y juga ab ella. De cop se n'adona y's para mirant el barret d'Hensehel y diu de repet:)* Avuy feya anys la vostre dona, vritat?

HENS. Avuy hauría complert trentasis anys.

SIEB. Sembla mentida!

HENS. Sí, sí... Y aixís és... (*Pausa.*)

SIEB. Henschel, ara os voldría deixar sol, però si òs vé bé demà podríem convenir un assumpto.

HENS. Millor sería que'n parlessim ara.

SIEB. Se tracta dels mil thalers!...

HENS. Y donchs?... No n'hem de parlar més, senyor Siebenhaar. Els pot guardar ben tranquil fins a l' hivern. Miri, perquè tindría de dir mentides? No 'ls necessito ara... y ni tant sols sabría com collocarlos. Ja 's troban en bones mans, senyor Siebenhaar.

SIEB. Oh, Henschel, os ho agraiexo molt. Me fan bon servey, creyeume... Al istíu se fá diner, pero ara m'hauría sigut díficil tornausels.

HENS. Ja veu donchs qu'estém d'acort. (*Pausa.*)

SIEB. (*Sobre 'l mateix.*) Sí, sí; jo ho penso algunes vegades: á la casa aquesta hi hé prosperat. Donchs avuy si trobès una manera aceptable de donar una participació en el negoci... tranquil d'esperit, potser me'n aniría á reposar.

HENS. Jo no, no aniría en lloch.. No sabría ahont!

SIEB. Es que no esteu cansat com jo... Els aconteixements vos han portat per ells mateixos endavant. Mireu, les mateixes circunstancies que mes mal m'han fet, les mateixes vos han favorescut sempre.

HENS. A un li falta això, á l'altre allò. Qui es el qu' està pitjor? Ningú ho sab. Cadascú pateix á la seva manera, senyor Siebenhaar, tothom passa la seva. Jo, jo mateix encare no sé hont soch. (*Pausa.*)

SIEB. Henschel, tot dura 'l seu temps. Pero hem de dominarnos, compreneu? S'ha de tornar al mon, ferse ab la gent, sentir, veurer, estar altre cop en la societat, beurer de tant en tant algún vás de cervesa y ferse de fort á l'obligació; no arrossegar sempre aquesta cara trista. De lo passat no'n podèm arreglar res .. donchs endavant.

HENS. No'n podém arreglar rès, no! Es veritat!...

SIEB. Ja ho crech. La vostre dona era la millor, la dòna més fidel, això tot'hom ho diu. Pero vos heu de fer per la vida, Henschel. Sou un home en lo millor de l'edat; al mon hi hem de fer molt, Henschel. Qui ho sab hont podeu arrivar encare? Això no vol dir qu'hagueu d'olvidar á la vostre dona, al contrari; això en un home com vos, ja sabém que és impossible, però podeu honorar el seu recort d'una manera més rahonable. Tot lo altre no pot desfer lo qu'ha succehit. Fà temps qu'vos vinch observant y m' havía proposat enrahonar seriament ab vos d' aquet assumpto. Os deixeu abatrer massa, Henschel!

HENS. Pero que he de fer? Es inùtil lo que vostè diu. No'l contradich, mes no trovo cap consol. Vuy posarme altre cop al negoci, donchs la trovo á faltar desseguida. Quatre ulls veuhen més que dos; quatre mans trevallan més. Ab el moviment de l'istíu qui'm tindrà l'ordre á casa? No es cosa tan fácil distreurers.

SIEB. Me sembla que l'Agné és traballadora.

HENS. Si, vegi... ara acaba de desenganyarme... Y sense una dona tot va malament! Perquè d' homes un no s'en pot fiar. Això tot just és lo que jo dich!

SIEB. Caseuvos, donchs!

HENS. Ja sería lo millor! Sense dona no m'en sortirè. Per nosaltres una dona es un objecte necessari. Había ja pensat pujar un día per enrahonar ab la seva senyora y demanarli concell Vá ser tant de moment la seva falta! Vá morir quant tot estava mès arrencat Si he de parlar ab franquesa, veu? Desde que ella no hi és, el tráfich s'en va .. Y ab el temps que encara trigarà á arrivar fins aquí'l carril, havíam pensat fer algunes economíes pera montar un petit hotel, potser d'aquí dos anys, poch més ò menos. Pero sense dòna, un no és rès!

SIEB. Es clar, això no pot durar, Henschel. No heu de quedar viudo tota la vida... Y després.. per la criatura...

HENS. També ho penso, també!

SIEB. Jo no m'he de ficar en lo vostre, però som amichs vells, Esperar pel dir de la gent, trovo, Henschel, qu'és una tontería. Si penseu, si seriament penseu casarvos, per vos y per la nena, és millor qu'ho feu aviat. No ab precipitació, naturalment. Peró si esteu ben decidit, allavors endavant; per qué dubtar? (*Després d'una pausa en la que Henschel, se grata l'orella.*) Sabríau potser ja d'alguna que os convinguès?

HENS. Si'n sé alguna? Qué li he de dir? Pot ser sí que la sé, però...però no m'hi puch casar ab aquesta.

SIEB. Perqué no?

HENS. Ja ho sab vosté mateix!

SIEB. Jo? Sapiguerho? Quí es?

HENS. Fassi memoria.

SIEB. (*Movent el cap*) En aquest moment no puch recordarho.

HENS. Sí...Que ho vaig haver de jurar á la meva dona

SIEB. Ah! Sí... La criada voleu dir? l'Agné! (*Pausa.*)

HENS. Tot sovint m'ha vingut l'idea...perqué ho he d'amagar? Si'm desvetllo, á la nit, moltes vegades estich més de dugues hores sense poder agafar el son...Y que sempre he de pensar en lo mateix! No me'n puch distreurer; de bona fè... La xicota és bona; potser un xich massa jove per mi, pero fa més feyna ella sola que quatre homes.. y cuyda a la meva Augusteta tant bé! Més no ho faría una mare.. Y lo que té és enteniment. Té un cap forsa millor que'l meu... Y com conta! Millor que jo; creguiho. Podría portar els comptes á qualsevol. Al Banch hi estaria bé. Se'n recorda d'un pfènig encara sis setmanes més tart. Jo crech que's burlaria fins dels notaris.

SIEB. Donchs, si respecte de tot en teniu aquest concepte...

HENS. No hi hauría pas millor dona per mi! Pero ja li he dit! no pot ser! (*Pausa*)

SIEB. Sí, sí; ara me'n recordo millor, si... Era cap als últims temps, veritat? Pero vos ho puch dir ab tota franquesa; jo no ho vaig pendrer en serio. La vostra dona estaba molt nirviosa...es clar, de la malaltía! Era un estat natural aquell...Pero 'm sembla Henschel, que no és això lo més important. Lo que tè més interes és preguntar si de debó l'Agné és la dona que vos convé millor. Té moltes qualitats, sens dubte! Pero hi ha també coses d'ella que no m'agraden. Defectes, es clar que tots ne tenim... (*Pausa estudiada.*) Té una criatura, segons diuhen.

HENS. Sí; té una noya; me n'he informat. Pero què, en el fons? No m'havía d'esperar á mí, eh? No li he dit encare qu' ho sapiguès. Ella té sanch com tots y hi ha un temps en que la sanch s' escalfa. Quant la pera és madura, cau per ella mateixa. Això no 'm dona pena, senyor Siebenhaar.

SIEB. Y donchs? lo altre no té importancia. Lligarse a un jurament com aquell, malgrat el plé judici, sería no més qu'una criaturada, Henschel?

HENS. També m'ho he dit moltes vegades... Y miri, ella havía volgut sempre'l meu bé. Vuy dir la meva dòna, quant tenía salut. No's voldría pas atravessar ara en el meu camí. Sigui allá hont siga, ha d'agradarli el meu benestar, veritat?

SIEB. Es natural.

HENS. Avuy he estat al cementiri. La senyora li ha enviat una corona. Jo 'm deya: deus anarhi; pot ser t'enviará un pensament; pot ser te decidiràs. La mare he dit en mi mateix, envíam una senyal. Si ó no? Siga lo que's vulga per mi estará bé. He esperat mitja hora, he resat, li he fet veurer les ventatjes que'l projecte tindría -fora del meu interés- es clar, per la nena sobretot, per la ordinació, pel meu negoci, que no tinch qui m'ajudi... Pero no m'ha enviat cap senyal!

ESCENA VIII

Els mateixos y AGNÉ.

(AGNÉ *entra, mirant de rehull y escoltant als dos homes, se posa á traballar ab forsa. Arrecona'l banch y la galleda y va á l'estufa.*)

SIEB. *(A Henschel.)* Déu deixi reposar als morts. Vos sou un home y viviu. Per qué busqueu senyals y miracles, Henschel? Podeu molt bé sortir de tot y arrivar à bones resolucions no més que ab la vostra inteligencia. Feu senzillament el vostre camí; en el vostre barco sou el capità; totes les debilitats y preocupacions per sobre l'orla. (*Pausa.*) Quan més penso en la cosa, més encertada 'm sembla.

HENS. Agné...què hi dius á n'aixó?

AGNÉ. No ho sé! No sé pas de lo que parlen.

HENS. Espera un xich; ja t'ho diré d'aquí una estona.

SIEB. Bon día, Henschel! Fins á més tart. Y molta sort, eh?

HENS. Bé s'ha d'esperar.

SIEB. No tinch por per vos; heu tingut bona ma fins ara. (*Se'n va.*)

HENS. No s'ha de dir may aixó, senyor Siebenhaar.

AGNÉ. S'ha d'escupir tres vegades: Té! té! te! No me'n puch estar. Sou massa bó. *(Pausa.)*

ESCENA ÚLTIMA

HENSCHEL y AGNÉ.

HENS. Perquè? Eh?

AGNÉ. Perque tots n'abusen...S'ha de dir!

HENS. Tu't pensas que volía quelcom de mi en Siebenhaar?

AGNÉ. Y donchs, què? Se n'hauría de donar vergonya d'anar á demanar á casa dels pobres.

HENS. Agné, tú no sabs lo que't dius.

AGNÉ. Oh, ben bè qu'ho sé!

HENS. Donchs, no ho sabs; veus? Es clar que no ho sabs! Pero més tart ho compendràs pot ser... Are m'en vaig á dalt á beure un vàs; es la primera vegada que bèh cervesa desde fa vuit senmanes. Després podrém dinar junts.... y havent dinat—escolta—havent dinat, enrahonarèm quatre paraules, eh? Y veurèm d'avenirnos, veritat? Es dir, si és qu'á tú no't vé...

AGNÉ. Ja ho diheu vos mateix; ja ho veurèm.

HENS. Ho torno a dir; ho probarèm eh? *(S'en vá.)*

AGNÉ. *(Segueix treballant tranquilament. Quan Henschel ja no ho pot sentir, ho deixa de cop, s'aixuga les mans, dominant ab prou feyna la seva emoció y alegría, s'arrenca'l davantal, y diu triomfant, involuntariament.)* Ja os ensenyaré, ja! Deixeume fer!...

TELO.

ACTE TERCER

DECORACIO

La mateixa decoració dels altres actes.

Es un capvespre de fi de Novembre, l'estufa està encesa y hi ha un llum á la taula. La porta del mitj tancada.

A dalt, al pis de sobre, s' hi sent música de ball.

AGNÉ, ara SENYORA HENSCHEL, està sentada davant de la taula fent mitja. Porta un vestit de cotonada blava, net y ajustat ab certa coquetería; damunt un mocador de pit vermell.

Entra 'l mestre HILDEBRAND, el ferrer, home petit y nervut.

ESCENA PRIMERA

AGNE y MESTRE HILDEBRANT.

M. HIL. Bona nit, la Henschel, hont és el teu home?

AGNÉ. A Breslau; á buscar tres cavalls que ha comprat.

M. HIL. Donchs aixís no tornará d'avuy?

AGNÉ. Abans del dilluns, no.

M. HIL Avuy som á dissapte Ja hem tornat el carro. L'hem posat allà sota de la gran sala. Les rodes

s'han hagut de fer casi noves. Y en Hauffe, que no és aquí?

AGNÉ. Ja fa temps que és fora de casa.

M. HIL. Ah, és veritat; sempre he de dir.. Bé, el nou mosso: no hi és?

AGNÉ. L'Henschel se l'ha emportat á Breslau.

M. HIL. Es per Hauffe que sé noticies. Se passa les hores badant á la ferrería mentres trevallém. No ha trovat colocació encare.

AGNÉ. Diuhen que's dona á la beguda.

M. HIL. Pot ser si; no'n podía ser d'altre. Li va mal al pobre vell...ningú'l vol...*(Gran terratrémol.)* Pero qué hi ha aqui dalt?

AGNÉ. Música; ballan.

M. HIL. Y si hi anessim, la Henschel? Perqué no haurìem de ballar, eh?

AGNÉ. Qué li volíau al Henschel?

M. HIL. Rès. Pel jutje...que'l cavall roig del jutje no's vol deixar ferrar...y volíam demanar a l'Henschel...Pero si ell no hi és pera dominarlo, que tots els diables se l'enduguin á n'aquest cavall. Quina bestia! Bona nit, la Henschel!

AGNÉ. Bona nit, mestre. *(Hildebrand se'n va. Agné escolta cap al corredor.)* Què és aquest soroll? *(Va á obrir la porta.)* Qui és que fa aquest soroll per aqui?

ESCENA II

AGNÉ y FRANCISCA; més tart la veu de WERMELSKIRCH

(FRANCISCA *entra ballant.*)

FRANC. Lloch, lloch, senyora Henschel...no tinch temps! (*Volta la taula portant el compás de la música de dalt.*)

AGNÉ. T'has tornat ximple? Què t'agafa, eh?...Ni que t'hagués mossegat una bestia rabiosa! *(Fran*

ciscaballa d'esma, tot cantant) Pel amor de Deu... Te farà mal! Noya! Francisca! Tu't tornas boja. (*Francisca cau cansada sobre una caixa.*)

FRANC. (*Rient.*) Ballaría fins a reventar, senyora Henschel.

AGNÉ. Si aixís ho fas, tot podrà ser algun día! Si espanta veure't!

FRANC. Y vostè no balla, senyora Henschel?

AGNÉ. Jo? Si jo ballo? Ja ho crech! No n'he espatllat pochs de parells de sabates noves. (*Irónica.*) Y ara... ab les ganes que'n tinch!

FRANC. Apa, vingui, donchs. Ballém

AGNÉ. Vés á dalt á ballar!

FRANC Oh, si gosés... Pero jo que quina 'n faig .. de puntetes arrivo á la galería. No hi ha estat may, senyora Henschel, á la galería? Darrera del saló, allà hont hi ha les caixes de la confitura de prunes. Ara me n'hi vaig. S'hi està d'alló mes bé; menjo prunes y veig com ballen.

AGNÉ. Potser en Siebenhaar t'hi deixaría baixar.

FRANC. Ja ho veig desde allà y tant m'és... Y á les que ballen ab el senyor Siebenhaar les hi tiro els pinyols de les prunes.

AGNÉ Estàs ben ximple tu al darrera d'en Siebenhaar.

FRANC. Es que és el més amable de tots. (*Música.*) Ja toquen; és una polka això (*Balla altre vegada.*) M'agradaría ballarhi ab el senyor Siebenhaar. Y després, avants de que ell se'n pogués adonar, paf, li faría un petó. Aixís, au!

AGNÉ. Donchs jo'l trovo vell á n'en Siebenhaar.

FRANC. Si'l seu home té la mateixa edat, senyora Henschel.

AGNÉ Tú, ximple! El meu home té cinch anys menos, sents?

FRANC. Donchs sembla que'ls té de més. Está tan envellit y arrugat... Puh! Echs! A n'ell sí que no n'hi faría cap de petó!

AGNÉ. Mira... *llargo* d'aquí, si no vols rebrer, eh? Qui és que parla mal del meu home? Hont l'hagués pogut trovar millor? Sí, espera.. passa anys... ja

ho veuràs, ja ho sabràs lo que vol dir trovar un home!

FRANC. Ca, jo no'm casaré may! Si de cas esperaré fins que vingui un senyor aristocràtich...un rús, si pot ser.. al estiu ..un banyista, Deixaré que'm robi...y alsa, á correr mon. Lluny, molt lluny, jo vuy veurer mon, anirém á París.. y desde allá ja li escriuré, senyora Henschel.

AGNÉ. Sempre ho he pensat que'n farías una!

FRANC. Ps! Pot ser si... El senyor Siebenhaar també hi ha estat á París.. hi era quant la revolució, pel 45, y si'n conta de coses! M'agradaría á mi una revolució, fer barricades y...

(La veu d'en WERMELSKIRCH.)

WERM. Francisca... Francisca.. Hont ets altre vegada?

FRANC. Pst! No digui res.

WERM. Francisca! Francisca!

FRANC. Pst! Calli. es perque vagi á servir. No m'agrada y no ho vuy fer.

WERM. Francisca!

FRANC. Això es cosa del papà ó de la mamà... ó Que prenguin un mosso... No ho vuy que'm fassin senyoreta de taberna.

AGNÉ. Donchs no sería lo pitjor que podrías ser, me sembla.

FRANC. Si fós altre gent; pero no ab pouhadors, cotxeros y pagesos... Siguent aixís, gracies! No fa pera mi.

AGNÉ. Hi ha bones propines á fer; podrías recullir algun quartet. Forses pfenigs que 't guanyarías al cap del mes!

FRANZ. Jo no'n prench de pesses menudes, senyora Henschel. Y si'l senyor Siebenhaar ó l'arquitecte ó'l Doctor Valentiner me fan algun regalet, m'ho gasto desseguida.

AGNÉ. Sí. Tots sou uns á casa teva. La poma no cau lluny de la branca. Els teus pares fan igual; com que no vos en cuydeu de la taberna! Si l'haguessiu sapiguda conduir, ja'n tindríau qui sab què de diners arreconats.

FRANC. Perquè no som avars com vostè.

AGNÉ. No ho soch d'avara! Jo miro'ls meus interessos noya.

FRANC. Tothom ho diu que, per un pfenig...

AGNÉ Que m'ho vinguin á dir, donchs? Y tú ja te'n estás anant desseguida, eh! Perqué ja'n tinch prou de la teva xerrameca... Y mira de no tornar per ara... que no m'aflaquiré pas perquè no 't vegi.. Quant menos vos veurè y en sentirè parlar de tots vosaltres, millor, molt millor.. de tots, de tota la patuleya.

FRANC. (*Fa á la porta girantse y ab sorna.*) Y encare diu altres coses la gent!

AGNÉ. Tant se m'endona! Ah, y fés perquè no malparlin de tú, que qui ho sab lo que fas ab en Siebenhaar!... Més de dugues vegades haurías ja saltat de la vostre tabernota! Com si jo no 'l conguès á n'en Siebenhaar!

FRANC. (*Escupint.*) Pf, pf, y pf. (*S'en va.*)

AGNÉ. Poca vergonya!

ESCENA III

AGNÉ, SIEBENHAAR y JORDI

(*La porta del fons ha quedad oberta. Per ella se veu que's troban* JORDI *y* SIEBENHAAR. *El primer vé del corredor y l'altre baixa per l' escala.* JORDI *vá vestit á la vienesa, sombrero, bastonet, llarch* paltò *y corbata llampant.*)

SIEB. Què hi busca aquí?

JORDI. Dispensi; és á l'ordinari Henschel que tinch que veurer.

SIEB L'Henschel no hi és y ja li he dit tres vegades: á casa meva no hi té rès que fer, y si en lo successíu no se'n recorda jo li farè refrescar la memoria... Y ab la policía, m'entén?

JORDI. Observi, senyor Siebenhaar, que jo no vinch á casa seva. Cada estadá es l'amo. Y l'hi prego

que no'm vulga ensenyar rès en lo que toca al honor.

SIEB. Tant sols li dich, que si'l torno á trovar no serè jo qui'l tregui... Tinguiho en compte. *(S'en vá.)*

JORDI. *(Entra al quarto.)* Ja ho veuríam això! Potser s'hi pensaría abans!

AGNÉ. *(Tanca violentament la porta.)* Encare estém aixís? Que ho probi donchs, qu'ho probi! Aquí és el nostre quarto, no és á casa seva, perquè el que vé aquí vé á casa nostre. Y sobre això no hi ha rès que dir!

JORDI. Ja s'hi pensaría, ja; li podría costar car, perquè si jo'n dongués part els hi farían afluixar *bitllo-bitllo.* Be se'n deu recordar de lo que li vá succehir ab l'Alfons, el que servía aquí ara fá dos anys. Y que ab mí encare l'hi resultaría pitjor. No passo per menos de trenta thalers de danys y perjudicis.

AGNÉ. Si, trenta thalers! D'hont els treuría? Els hauria d'anar enmatllevant per tota la comarca. Res mes que deutes té. Però s'acabarà... y llavors serà ell qui haurà de sortir d'aquesta casa en lloch de treuren als altres.

JORDI. *(S'ha tret el paltó, ha penjat el sombrero y s'entreten buscant y espolsant el plomissol qu'hi pugui haver sobre el seu vestit.)* Això no és un secret per ningú y fins á taula n'he sentit parlar. Ningú l'hi té llàstima. Ben be li aniría al meu amo, que no més sentir parlar de'n Siebenhaar ja'l posa frisòs. *(Se treu un mirall y una pinta de butxaca y's compon la fesomía.)* Peró, dígam no tens rès calent?

AGNÉ Perquè no vas venir ahir vespre?

JORDI. Que't pensas que puch sortir cada día? No n'he tinguda poca de feyna per estar en vaga avuy; mira, ahir nit varem vetllar fins a les tres.

AGNÉ. Què hi había?

JORDI. Una sessió de bombers; han comprat una altra bomba y preparan una festa pera celebrarho. Es per això que van reunirse.

AGNÉ. Lo que busquen son excuses per emborratxarse. Y jo que tota sola t'estava esperant fins ben tart de la nit! Una vegada—no sé lo que devía ser, pot ser un aucell—van picar á la finestra y vaig pensar qu'eras tu. Vaig pujarhi a la finestra, la vaig obrir...y després me va venir tanta rabia que no vaig poguer adormirme fins á la matinada. *(Deixant caurer el puny sobre la taula.)* Jo no sé lo que tinch; estich sempre neguitosa.

JORDI. Vaja; de qué serveix amohinarshi? *(L'abrassa.)* De rés, dona, de rés.

AGNÉ. *(Desfentse.)* Sí, es veritat...Pero jo no sé que ho fa que tot ens haigi d'anar de través Tota la senmana l' Henschel se queda á casa y si una vegada, per etzar, s'allunya...

JORDI. Ell no tornará abans del dilluns. No vas dirme?

AGNÉ. Qui ho sab si es cert!

JORDI. Perquè no ha de serne?

AGNÉ. Perque sembla que l'estaquin á casa. Abans anava bé. Passava senmanes senceres de viatje. Ara, qui sab lo que rondina si ha d'estar no més que una nit fora. Y quant ell diu que trigarà tres díes, torna quasi sempre abans del segón. *(Pausa.)* Escolta, podría ser que fós ell... ¿Qui faría tanta remor á la quadra?

JORDI. *(Després d'haver escoltat y ab rabia.)* Aixís se reventés! L'animal! Sense tenir temps d'enrahonar ni un moment, au, fora altre vegada! Jo m' había pensat un' altre cosa.! *(Se posa l'abrich y agafa 'l sombrero.)*

AGNÉ. *(Li pren el sombrero.)* Tu 't quedes aqui. Jo tenir por? De qui? De l'Henschel? Ell lo que ha de fer es traballar. Tenirli por? No més això 'm faltaria! Veus?; si haguessis vingut ahir, ja t'ho he dit, ningú 'ns hauría amohinat, ni en Siebenhaar ni l' Henschel... Y avuy, avuy, el dimoni semblà que ho enredi.

ESCENA IV

AGNÉ, JORDI y WALTER.

(*Entra el tractant de cavalls* WALTER, *xicot ben desenrotllat ample y d'uns quaranta anys. Porta barretina de llana, jech de pells, mitjes de cassa, botes altes y manotes de cordons.*)

WALT. La Henschel, el teu home és aqui fora, al pati. Bona nit! Faig no més un entrar y sortir per dirte bona nit, que jo encare no soch á casa y hi tinch un bon tros de cavall...Mira, hem fet un bon negoci ab els brabantessos. També't porta quelcom ell.

AGNÉ. Jo 'm pensava que tornaríeu dilluns.

WALT. Sí, aixís ho teníam resolt; pero á la sella no hem passat de Kanth; allá hem embarcat les besties al tren. No'n teníem ganes de trencarnos el coll sobre'l glas enduritl

JORDI. Y és clar, ab el carril se va més depressa.

WALT. Quí hi ha aquí? No se us veu quasi bel Ah, és en Jordi! Si está fet tot un senyor...

JORDI. Sí, s'está millor allá, á l'Estrella. S'hi guanya més. A n'aquí un se trobava sempre ab l'aygua al coll. Me'n vaig anar d'aquesta casa ben despullat... y ara 'm puch tornar á comprar algunes coses!

WALT. Endevina lo qu'ell te porta, la Henschel.

AGNÉ. Què 'm porta?

WALT. A veurer si t'agradará gayre!

AGNÉ. Ja ho veurém. Segons lo que siga.

WALT. Bé; estigueu bons. Que la dona 'm mossegaría.

AGNÉ. Adeu.

WALT. Adeu.

JORDI. Jo vinch ab vostè. Bona nit, senyora Henschel.

AGNÉ. No volía parlar ab el meu marit?

JORDI. Ja hi ha temps; no tinch pressa.

WALT. Si ha de parlar ab l'Henschel val més qu'espe-

ri á demà. Avuy té altres coses al magí...Pero, vaja...a que may ho dirías lo que 't porta la Henschel?

AGNÉ. Y què m'ha de portar!...Bé, no romanseigis.

WALT. Donchs, va, la teva filla't porta.

AGNÉ Que dius, què? No t'he sentit bé! No...

WALT. Hem anat á Quolsdorf á buscarla.

AGNÉ. Sou bojos tots dos!

WALT. No, no; es lo que't dich.

AGNÉ. A quí...á quí heu anat á buscar?

WALT. No me n'havía dit rès. Erem allá á Quolsdorf, á la taberna.

AGNÉ. Y què més?

WALT. Erem á la taberna y al cap d'una estona, va venir el teu pare ab la teva noya!

AGNÉ. No ho és pas la meva noya!

WALT. Això no ho sé. Lo que sí sé és que és á fora ab l' Henschel. Se va acostar al teu pare y ell que si que va dirli: es bonica la noya. Després la va agafar, li va fer algunes manyagues y va preguntarli: vols venir ab mi? Ella va contestar que sí desseguida.

AGNÉ. Y el meu pare, què?

WALT. El teu pare no'l coneixía á l'Henschel.

AGNÉ. Está molt bé! Y res més?

WALT. (*Dirigintse principalment á Jordi.*) Sí; després, poca cosa: va agafar á la petita y va dir al teu pare: la vuy pujar al cavall...y la noya contenta: anèm, anèm. Saltá al seu gros brabantés y'm demaná que li dongués la petita, y adeu, y amunt, sense amohinarshi.

AGNÉ. Pero y'l pare? Hi era davant? Y us va deixar marxar?

WALT. Y que hi havía de fer? Tot Quolsdorf se li hauría tirat assobre. Ab lo que l'Henschel té'n mans no aconsellaría pas á ningú que s'hi fiques; y no crech que en tot el pais se trovés ningú que hi volgués anar á les males ab l'Henschel. El teu pare ni tant sols sabía lo que li passava. Tot d' una vá comensá á cridar y á renegar com no's

pot dir... La gent, reya. Tots, al poble, el coneixém á l'Henschel, y ell tranquilament va cridarli: «Conservathi bó, pare Schal, me l'emporto perqué la mare l'espera á casa. Deixa el beurer, vá afegir, y llavors hi haurà també un lloch pel vell á casa nostre.»

JORDI. A reveure, m'estimo més parlarli demá. (*Se 'n vá.*)

AGNÉ. Y's pensa que jo la voldre? Ni avuy ni may... no es pas filla meva. Com me podría presentar davant de la gent, eh? Primer á Quolsdorf y després aquí. Encare no parlan prou?... Día y nit... al la mort de l'Augusteta. Y qu'haguessin de comensar altre cop ab histories. Oh no! S'hi há de mirar. Com hi há mon que s'hi mirarà!

ESCENA V

AGNÉ, WALTER, HENSCHEL y BERTA.

(*Entra* HENSCHEL *també ab jech de pells, botes altes, mitjes de cassa y pantalón de cuiro, tal com ha baixat del cavall. Vé per la porta del fondo. Porta una noya d'uns sis anys, tota bruta y vestida ab parrachs.*)

HENS. (*Mitj content, mitj enfadat per les últimes paraules d'Agné.*) Qui és que s'hi há de mirar?

AGNÉ. (*Ab rabia.*) Ah, no ho sè!

HENS. Mira, Agné, qui t'acompanyo. (*A la nena.*) Vés, Bertina, y digas: bona nit, mare.

(BERTA *hi va després d'haberse desprès á contra cor de l'Henschel. Aquest la vá acompanyant á petites y carinyoses empentes fins al banch de l'estufa hont hi está asseguda* AGNÉ *fent mala cara.*)

AGNÉ. (*A la criatura que's trova devant d'ella sense sapiguer qué ha de fer.*) Que vols, donchs, tu aquí?

BERTA. He anat ab un cavall molt bonich.

HENS. Viurá ab nosaltres; entesos! Bona nit, Agné. Eh?... Estás enfadada?

AGNÉ. Tu havías dit que no tornarías fins dilluns. Are no't tinch rès per sopar.

HENS. Bé; ja hi haurà un xich de pá y un tros de cansalada. (*Penja la gorra.*)

AGNÉ. (*Fent voltar ab mals modos á Berta per mirarsela.*) No sé que sembles!

HENS. Sí; l'haurém de vestir, li comprarèm algunes coses, perquè aviat quedaría ben núa. Vá ser sort que jo hagués portat la manta groixuda, sinò hauría arrivat mitj gelada. (*Després d'haber penjat el jech de pells y d'haverse escalfat les mans.*) Lo millor fora que la fiquessim al cubell.

AGNÉ. (*Involuntariament.*) Lo millor hauría sigut que l'haguessis deixada allá hont era.

HENS. (*Sorprès.*) Què dius?

AGNÉ. Rès.

HENS. Me semblava que havías dit alguna cosa... Primer ben rentada al cubell y després al llit...El cap també se l'hi podría netejar, me sembla. Hi deu haber una bellugadissa aquí sota. (*Berta plora á crits.*) Qnè passa? No li fassis mal, Agné!

AGNÉ. No cridis aixís, sents? No faltaría més qu'aixó

HENS. S'ha de ser carinyós ab ella, agraheix tot lo que se li diu amablement. Calla, maca, calla!

BERTA. Vuy anar á cá l'avi.

HENS. Si ets á casa la teva mare, Bertina. La mare és bona també. (*Pausa.*) Estich molt content de haberla portada! Ja era hora... Si nó l'hauríem hagut d'anar á buscar al cementiri.

AGNÉ. Donchs no està tan malament...

HENS. (*Sorprès, pero sense enfadarse.*) Què vols dir? (*Silenci.*)

WALT. Bé; estigúeu bons. M'en vaig.

HENS. No, espérat. Beurèm abans un vas de grog.

AGNÉ. Si n'hi hagués á casa!

HENS. Podrías anarlo a buscar á n'en Wermelskirch.

AGNÉ. No vuy sapiguerhi rès ab aquesta gent.

WALT. No, no. Si també me'n he d'anar... no tinch temps... encare'm queda mitja hora de camí. (*A Agné.*) No't vuy ser molestós.

AGNÉ. Qui t'ho ha dit?

WALT. (*Rient.*) No, ningú, no voldría haber dit rès... Deu me'n guart de ferte enfadar. Vaja, adeu. Estigueu bons.

HENS. Adeu. Expressions á la teva dòna, ho sents?

WALT. (*Ja desde fora.*) Bona nit. No m'en descuidarè no! (*S'en vá.*)

ESCENA ULTIMA

HENSCHEL y AGNÉ

HENS. Què? No he fet bé?

AGNÉ. Y que dirá ara á la gent?

HENS. No't donarás pas vergonya de la teva filla!

AGNÉ. Y que't dich això, eh?... Y bé, m'es igual!... Tu lo que vols és ferme patir. Tot vá á n'això! (*A la criatura, bruscament.*) Té aquí; beu la llet... y després á dormir, ho sents? (*Berta beu.*)

HENS. Y haurém de seguir sempre aixís?

AGNÉ. Que faig de mal?

HENS. Ab la petita vuy dir.

AGNÉ. No me la menjaré, no!
(*S'emporta á la nena que plora en silenci y va per ficarla al llit en la cambra del costat.*)

HENS. Es que no l'he portada per menjarla. Lo millor hauría estat... (*Pausa. Agné torna sola.*) Pero si un sapigués quant estareu contentes... No hi ha manera ab les dones... Ha semblat tantes vegades com si la volguessis!

AGNÉ. (*Plorant ab rabia.*) Això es mentida!

HENS. Què és mentida?

AGNÉ. (*Com abans.*) May t'he amohinat ab la Berta. Ab prous feynes si tè n'he parlat una vegada!

HENS. Jo no ho dich pas.. Pero, á què vé cridar aixís?... Just per això, perquè no deyes rès, me pensaba interpretar el teu silenci.

AGNÉ. No ho podíes preguntar? Se pregunta avans de fer una cosa aixís?

HENS. Donchs are t'ho vaig á dir. Avuy es dissapte. M'he afanyat tant com he pogut perque volía ser á casa. Me pensava ser rebut d'altre manera... Pero si no es aixís, jo no puch cambiarho. Ara deixa'm en pau, ho sents?

AGNÉ. No't matan pas, me penso!

HENS. Vuy estar en pau y rès mès...ho entens? Es teva la culpa. Jo no he pensat rès de mal. L'Augusteta és morta...no tornará més. La seva mare se la va emportar; el seu llit es buyt... nosaltres som sols...Perquè no havía de portar la noya?... Jo penso això y no soch el seu pare...Molt més ho deuries pensar tu...tu qu'ets la seva mare!

AGNÉ. Ja la tens aquí! Y are, insultam encara!

HENS Si no callas, me'n vaig á dalt, á casa d'en Wermelskirch y no torno de tota la nit, eh? Tu lo que vols es treure'm de casa, veritat? Jo penso sempre això; ja's cambiará un día ó altre, pero cada vegada va pitjor...Jo pensava que si tenías la noya pot ser entressis en rahó... Si això no acaba aviat...

AGNÉ. Lo que jo't dich és que si la noya's queda á casa y tu dius qu'es la meva filla...

HENS. Si ho saben tots! Quí'ls hi ha de dir?

AGNÉ. T'ho dich desde ara. Jo me'n aniré.

HENS. Veste'n quant vulguis!... Vesten tant lluny com puguis!...Però te n'haurías d'avergonyir tota la vida!

TELÓ.

ACTE QUART

DECORACIO

La taberna den WERMELSKIRCH. Botiga á peu plá, enlluhida de blanch; formada per dos habitacións. Una, la gran, á la part anterior de l' escena; l' altre, la petita, hont s' hi troba 'l billar, al fons y á la dreta. A la paret dreta de l'escena, hi ha una porta de vidres que porta al carrer y més endavant una finestra; á la esquerra un' altre porta que conduheix á les habitacións de la casa.

Al fons de la gran d'aquestes pesses, a l' esquerra, hi ha 'l taulell ab ampolles d' ayguardent, les aixetes de la cervesa, vasos, etc., etc. Unes cortines vermelles, penjant devant de l'espay del billar, el separan de la sala de la taberna. En aquesta y en aquell hi ha distribuides taules y cadires. A la paret de l'esquerra un piano. Per l' escena hi ha penjades algunes oleografies, representant escenes de cassa.

WERMELSKIRCH, ab bata y llarga pipa esta sentat tocant el piano.

TRES BOMBERS ab llicencia jugan al billar.

A la dreta y endavant HAUFFE fa filosofies alcoholiques, devant d'un vas d'ayguardent.

La SENYORA WERMELSKIRCH, una vella arreglada á la moda de Bohemia, renta vasos derrera del taulell.

FRANCISCA ajupida sota 'l replá de la finestra de la dreta juga ab un gat.

JORDI está dret davant del taulell prop d' un vas de cervesa; porta un elegant vestit de mitj temps, sabates de xarol, coll y punys planxats y sombrero.

ESCENA PRIMERA

WERMELSKIRCH, SENYORA WERMELSKIRCH, FRANCISCA, JORDI, HAUFFE y tres bombers.

WERM. (*Toca y canta.*)
De l'Arcadia jo 'l rey
un temps vaig sê.
Rich vivía y felís.
Que hi estaba bé!

JORDI. (*Que porta 'l compás de la musica.*) *Bravo*, més, més!

WERM. (*Tussint estudiadament.*) No vá! Estich massa ronch! Tornemhi!... Torném á comensar. (*Tussint.*)
De l'Arcadia jo 'l rey
un temps vaig sê.
Rich vivía y felís...
No puch, no!

JORDI. Sí, home, endavant, si anava molt bé! Y és molt bonich això!

WERM. Jo vos ho tussiría en tot cas; cantarho, no... No puch, vaja!

JORDI. Jo no hi entench prou... Això és *música di camera?*

WERM. Sí... *Di camera .. reservatta!*

JORDI. Ja ho deya; pero com que no hi entench gayre... (*Francisca riu sorollosament.*) De qué riu, senyoreta Francisca?

FRANC. Del seu magnífich calsat. El porta de xarol.

JORDI. Això sempre, no puch pas anar descals. (*Per un que está al seu costat.*) Serveixin á n'aquest home un de cervesa. Y á vostè si vol senyoreta Francisca. Es cert, les meves sabates son hermoses, com vostè diu però també m'han costat quatre hermosos thalers. Sort que un ho pot fer. A l'Espasa al menos ún s'hi arriva arreglar. Quan estava á la Estrella no me les hauría

pogut comprar aquestes sabates.

WERM. Donchs aixís está millor á l'Espasa, eh?

JORDI. Ja ho crech! Un *chef* com el d'ara no l'he tingut may en la meva vida. Estém com dos amichs; com dos germans podría dir. El podría, tractar de tú si volgués.

WERM. Ab en Siebenhaar no vos hauría anat aixís. *(Francisca riu.)*

JORDI. Sí, mireu; l'orgull porta á la ruina. Quinze días. ó tres senmanes.. y vindrá l'embarch, la subasta. Y si vuy podré comprar el seu rellotje d'or.

WERM Compreu tota la casa.

JORDI. No pas encare; per això s'ha d'esperar... Y además ja está venguda. *(Bebent.)* Senyors; á la vostra salut! El comprador se diu Exner. S'ho ha quedat tot. Pero només vol les fonts per exportar l'aygua. L'hotel l'arrendará...Jo prou li pendría si tingués diners.

HAUF. Aneu á trovar á l'Henschel y vos en donará.

JORDI. Sí! Potser no sería gayre dificil.

HAUF. Es clar que no...esteu tant bé ab la senyora. *(Francisca riu.)*

JORDI. Y perquè no? La dona no va mal, no os sembla? Lo que jo vos dich es que á n'el que sab traballarho les dones li venen á les mans.

HAUF. Donchs si vos ho heu arregiat perque la Henschel vos vingués á les mans, ja podeu dir que'n sabeu ja!

ESCENA II

Els mateixos y FABIG y SIEBENHAAR.

(FABIG arriva portant els tirants de la guarnició del seu cavall á l'espatlla. S'assenta discretament en un recó.)

JORDI. No ho podría tothom fer igual. Però és allò: el

que no está seguidament per una mateixa partida, és el que pot escullir els millors recons.

WERM. No som pas allà hont anèm encara. (*Entra Siebenhaar per l'esquerra.*) Hont l'Henschel hi posa la mà, no hi surt més l'herba. Al vostre servey, senyor Siebenhaar.

SIEB. Bon día!

JORDI. Jo me'n vaig al billar. (*Pren el seu vas de cervesa y va á la sala del fons.*)

SIEB. (*Deixantse caurer en una cadira de la taula del costat del piano.*) Vostè estava cantant, eh, senyor Wermelskirch? Li prego que per mi no estigui.

WERM. Com? Jo cantar? Això no es possible! Cregui qu'estich fondament conmogut. Quant vostè ho diu, veritat será, pero...(*Serio.*) ¿Me permet que m'assenti ab vostè? Porta'm també un Grätzer, Francisca!

SIEB. Quant un pensa en tres ó quatre anys endarrera... Llavors estava vostè ab una afonía complerta. Ha millorat molt desd' aleshores.

WERM. Té rahò. Pero de què'm serveix? Es veritat que quelcom he conseguit, mes ara tot se perdrá... Qui ho sab lo que ha de succehir?

FRANC. (*Coloca'l vas davant de Siebenhaar. Diu a Wermelskirch.*) Are't porto'l teu.

SIEB. (*Després d'haver begut.*) Què ha de succehir? Què vol dir ab això Wermelskirch?

WERM. No puch precisarho; no ho sé bé... Pero, miri, sento uns dolorets á tots els ossos. Jo crech que cambiará'l temps. Y, en serio, és que tinch encara moltes vegades velles rutines de comediant. En aquell temps quant les aygues d'aquí me van fer tant de bé, jo sabía que ni deu cavalls me'n arrencaríen, y, ben cert, abants de quatre senmanes havía disolt la meva companyía, diguemne companyía...Ara será necessari agafar altre vegada'ls trastets...Y cap ahont, qui ho sab?

SIEB. Qui ho sab? Aixis va en el mon! Jo, per la meva

part, no ho prench á les males. Me resigno

WERM. Vostè esta encara en els millors anys; un home com vostè trova lloch per tot arreu ahont vagi. Ab nosaltres, pobres desgraciats, passa tot al revés. Si perdo'l meu trós de pa d'aquí, es dir, si no m'hi volen nous tractes, qué'm quedará? Quí ho sapigués! Comprarme un acordeò y ab la Francisca á captar.

FRANC. Això ray! Jo no m'amohinaria, papà.

WERM. Ja m'ho penso, si's recullissin pesses d'or.

FRANC. Pero no, papá. Tu, com sempre dius, tu podrías tornar al teatre!

WERM. Ni al teatre dels micos, filla meva.

SIEB. Que li ha indicat alguna cosa el senyor Exner? Me va suposar que en les seves grans línees ho conservaria tot com are.

WERM. Se veu, donchs que jo no 'n formo part de les grans línees!

SRA. W. (*Va á la taula ab molta agitació*) Senyor Siebenhaar; ja li he dit. Me pot creurer, soch una vella de cinquanta anys y n'he passades moltes, de debó, n'he passades moltes...pero una com la que are'ns juguen, no, veritablement...Això és...jo no ho sé com dirho. .Això es una baixesa, una indigna traició, una infamia. Me pot ben creurer!

WERM. Vaja, la mare, no comensèm aixis. Calmat, tranquilisat, deixans en pau y retirat á les teves trinxeres.

SRA, W. Que li ha fet la nostra Francisca á n'aquesta donota?

FRANC. Deixaho estar, mamá!

SRA. W. Ho hem d'aguantar tot nosaltres? Fa correr certes coses de la nostra noya, que... (*A Siebenhaar*) Qué hi ha tingut que veurer ab vostè la nostra noya?

FRANC. Mamá, mamá. Vina, mamá.

WERM. Aixís, calmat. Aquesta escena ha sortit molt bé. Aquest vespre repetirem l'ensaig. (*La porta a darrera'l taulell, hont se la veu plorar enca-*

re u..a estona.) Y és que en el fons ella té rahó. Jo també ho he sentit á dir que l'Henschel voldría quedarse ab la nostra taberna. Hi ha naturalment, la dona al darrera.

HAUF. Quí hi tindría d'haber? Sempre que hi ha algun disgust á n'el poble no cal preguntar. La Henschel te'ls dimonis dintre'l cós.

FABIG. Y ab la taberna ja fa temps que hi somnía.

SIEB. Hauffe, no se os veu may. Qué os feu, home?

HAUF. Qué'm faig? Qué m'he de fer? A la miseria soch. Y qui m'hi ha portat sino aquesta malehida dona? Ab l'Henschel may varem tenir ni la més petita cosa.

FABIG. Es ella que dú les calses.

HAUF. Jo no puch anar y venir com ella vol. No soch un jovenet per estar tot el día al voltant de les seves faldilles com á n'ella li agrada. Y aixó s'ha de fer per tenirla contenta. Pero de totes maneres, jo puch traballar. Els minyons de que's volta son uns ganduls; jo faría encare la feyna de tres d'ells.

SIEB. El vell Henschel es el que fa llástima.

HAUF. Sí hi está content, á mi que m'hi vá? Però deuría sapiguer que no hi he fet may el gandúl á casa seva. Y si avuy té la caixa plena de diners, bona part jo li he guanyada.

SIEB. M'en recordo ben bé. Vos servíau ja á Guillém Henschel, el pare.

HAUF. Ja ho crech, y á cap altre. Mes de divuyt anys me vaig cuidar del seus cavalls; els he collat y descollat y ab mi, istiu y hivern, han corregut per aquets mons; á Friburg, á Breslau y algunes vegades fins á Bromberg. Quantes nits he hagut de dormir en el cotxe! M'hi he gelat les mans y les orelles y á cada peu hi tinch un panelló com una pruna. Y ara, per premi, té: una cossa y al carrer. Arregla't, vell!

FABIG. De tot aixó no'n té la culpa l'Henschel. Es un bon home.

HAUF. Perque s'hi enredava ab aquesta dona! Ara ho

pot veurer lo que n'ha tret. Me sembla que s'ho podía esperar. La Henschel era encara calentata, quant ell ja corría pel nou casament.

SIEB. Es que á n'aquesta no se la coneixía com ara.

FABIG. Jo sí...de forsa temps. Si ell m'ho hagués preguntat jo li hauría dit que la millor manera de enviar l' Augusta á fer companyía á la seva mare, era donarli l' Agné per madrastra.

HAUF. Sí, y no dich res més. Allò va fer pensar á més de quatre, pero ells s'arreglarán, que prou els hi tornarà'l mal á casa seva! Aleshores la gent s'en va estranyar; avuy lo pitjor que'ls succehís, resultaría natural.

SIEB. Això és parlar sense fonament.

ESCENA III

Els mateixos y WALTER.

(Entra'l marxant de cavalls WALTER, *ab botes altes, jech de cassa, barretina y fuet. S'assenta en una de les taules y signa á* FRANCISCA, *la quina li porta tot seguit la cervesa.)*

HAUF. Vosté diu això; potser es veritat. Pero si 'ls morts tornessin y poguessin parlar, la vella Henschel en podría contar moltes. Ella no podía viurer, no volía viurer... y lo principal és que no havía de viurer!

SIEB. Hauffe, cuidado, mireu lo que parleu. Si l' Henschel arrivés á sapiguer quelcóm d'això..

HAUF. No he de mirarho lo que dich, perqué lo mateix ho diría á la cara de qualsevol. La vella Henschel había de morir... Si l'han envenenada jo no ho sé, perqué no vaig serhi. Peró que les coses no van succehir prou naturalment, si qu'ho dich! La dona tenía molta salut, podía viurer més de trenta anys encare. *(Siebenhaar acaba'l seu vas y s'aixeca.)*

WALT. Que tenía salut soch jo qu'hó puch assegurar. Era la meva germana y la coneixía bé. Vá fer el seu camí; había d'anarsen. *(Siebenhaar s'en vá sense soroll.)*

ESCENA IV

Els mateixos menos SIEBENHAAR.

WERM. Senyors, voldríen un altre torn potser? *(Baix y confidencialment.)* Senyors, van, me sembla, un xich massa lluny. Tinguin en compte quí és ell. Ahir á la nit, ben tart, era encare aqui. El pobre home estava tant desfet, que'ls hi dich, me vá conmourem.

HAUF. Es la seva conciencia que l'atormenta.

WALT. Deixeulo estar á l'Henschel, ne tinch fins aquí. *(El coll.)* Ja fá dies qu'ho varem enllestir tot entre'ls dos.

WERM. Oh, no. El senyor Siebenhaar te rahó, fa llastima més que rès.

WALT. Per mi, se'n pot pensar lo que's vulgui...pero lo que jo n'he pensat de l'Henschel, ningú m'ho ha de venir á explicar.

ESCENA V

Els mateixos, HENSCHEL, BERTA y HILDEBRAND.

*(*HENSCHEL *y el ferrer* HILDEBRAND *entren per la dreta. L'*HENSCHEL *porta á la petita* BERTA *á brás. Va més neta qu'abans. Se fa un silenci molest entre'ls concurrents.)*

WERM. Ben vingut, senyor Henschel!

HENS. Bon día á tots.

FRANC. Hola, Berta, com anem?

HENS. Parla, digas: gracies! Eh, no sabs enrahonar? Ja s' hi va fent. Bon día, cunyat. *(Dona peresosament la ma á Walter que li estreny de la mateixa manera.)* Com va? Com segueix això?

WALT. Com ha d'anar? Si anés millor no aniría del tot malament... Vet aquí fet una bona maynadera.

HENS. Y si, és veritat. Casi aixís és.

WALT. Aviat no se't veurá may sense la mossa. No la podrías deixar á la seva mare?

HENS. Té sempre feyna per la casa y no's pot pas cusir á la petita á les faldilles.

(S'asseu en el banch de paret vora'l taulell, prop del seu cunyat, la nena sobre'ls seus genolls. HILDEBRANT *se coloca davant seu.)*

Y donchs, mestre Hildebrand, qué hi podém beurer? Un xop l'hem guanyat, me sembla. Dos xops y dos petits d'ayguardent.

M. HIL. M'ha ben servit la mala bestia!

HENS. Sí; és un animal vell, que ja'n té de sang... Bon día, Hauffe!

HAUF. ...día.

HENS. Está un xich cremat avuy. Deixeulo tranquil.

FABIG. Senyor Henschel, comprim alguna cosa. Potser un canó d'agullas per la senyora ó una bonica pinta pels cabells. *(Els concurrents riñuen.)* En Jordi m'ha n'ha comprat també una.

HENS. *(Sonrient ab bondat.)* Deixam en pau ab les teves pintes. *(A Wermelskirch.)* Serviuli un xop... Quin tipo... D'ont és?

M. HIL. Me sembla qu'és en Fabig de Quolsdorf. Es el minyó més inútil de tot el districte.

HENS. Jo'n tinch també un plansó de Quolsdorf.

FABIG. *(A Berta.)* Som antichs coneguts, no és veritat?

BERTA. *(A Fabig.)* Jo vuy 'nissos.

FABIG. Eh, com ho sab qui soch? A veurer si trobo alguna cosa.

BERTA. A fora, al carro!

FABIG No, dona, aquí, á la butxaca. *(Li dona confits.)* Tu has de passar la vida a les tabernes, eh?

Avans ab el teu avi, are ab en Guillém Henschel.

HENS. Dígali: Cuidat dels teus parrachs; de mí ja se n'ocupan.

(JORDI *vé ab animaciò del quarto del billar.*)

JORDI. (*Sense adonarse de l'Henschel.*) May ho hauría cregut lo que menja y beu aquell individuo. Que no vé'l marcador, senyoreta Francisca? Un barril de cervesa; som cinch homes.

FRANC. (*Que té á Berta al brás y va ab ella darrera'l taulell.*) La Berta no ho vol; ara no puch pas.

JORDI. Hola, mestre Henschel, vos aquí també?

HENS. (*Sense adonarsen. A Hildebrant.*) A la teva salut, Hildebrand. (*Trincan y beuhen.*)

FABIG. (*A Jordi que un xich torbat encen el cigarro vora d'una taula.*) Digui, senyor Jordi, es bruixot vosté?

JORDI. Jo; perque ho diehu això?

FABIG. Perque per abans s'ha fós com un llum que s'apaga.

JORDI. Un no s'ha de deixar portar y jo y en Siebenhaar no corrém massa bé.

FABIG. (*Senyalant una bofetada.*) La gent diu que's vá sentir de lluny (*Girantse á Hauffe.*) Donchs tu has tret la grossa, eh?

HAUF. Animal, mes que animal.

HENS. Es cert qu'estás are á baix, á casa d'en Neut-Wichen?

HAUF. Que te s'endon'á tu?

HENS. (*Rient bonament.*) Mireu l'erissó; punxa per tot hont se l'agafa.

WALT. Y es veritat que no trigarás á ser l'amo d'aquí?

HENS. (*Després de mirarlo un momeut sorprés.*) No'n sé rès d'això!

WALT. M'ho pensava. No sé pas qui m'ho ha dit.

HENS (*Després de beurer; indiferent.*) El que t'ho ha dit deu haber somniat. (*Pausa.*)

M. HIL. Ara en aquesta casa tot está desarreglat. Qui ho sab com anirà després! Pero jo hos dich que tots el trovarém á faltar á n'en Siebenhaar.

HENS. (*A Hauffe*) Tu podries anar á Landshort. Hi tinch dos nous cavalls per cotxe. Podríes portármels.

HAUF. Jo portarte... jo á tu?...

HENS. (*Rient, encare tranquil.*) Bé; ara t'arregles, donchs: te passi lo que't passi no m'en cuidaré més de tú.

HAUF. Tens prou feyna á escombrar davant de casa teva!

HENS. Bé, bé... Deixemho estar.

HAUF. Tens prou porquería á casa teva.

HENS. Hauffe, una cosa't dich, y no ho faig de gust, creume. Pero si tens ganes de buscar rahóns, no més això és lo que't dich: te clavo al carrer!

WERM. Pst! Pau, senyors, pau! Pau!

HAUF. Tu no ets l'amo aquí, tú no'm pots treurer, ho sents? Tant puch parlar jo com tú, y no'm tancarás pas la boca, ni tu ni la teva dona. Podeu entramarvos lo que volgueu vosaltres dos, la teva dona y tú, però á mi de vosaltres dos, mira... (*Moviment de despreci.*)

(HENSCHEL *sense visible agitació agafa á* HAUFFE *pel pit, l'aixeca y fentlo recular per forsa lo condueix fins la porta. Quant es allà se gira, agafa ab la mà esquerra la tanca de la porta de vidres, l'obra y naturalment deixa á* HAUFFE *fora. Mentres passa això diu:*)

HAUF. Deixem estar, deixem estar te dich, deixem estar.

WERM. Senyor Henschel... no és pas això... no pot anar... això no ho puch permetrer.

HENS. Ja t'ho havía dit.

HAUF. Me vols escanyar, eh?... Deixem estar, deixem estar te dich .. Tu, no ets l'amo aquí.

WERM. (*Desde darrera'l taulell*) Això no pot anar, Lluis! No no has de consentir; no la podém passá una cosa aixís.

FABIG (*Mentres Henschel se trova ja ab Hauffe vora de la porta.*) Deixiho estar; no hi ha res á ferhi... Aquest home és un atleta! Agafa una taula per

un cantó ab les dents y l'aixeca en l'aire. Vinguin, vinguin á veurer el fenómeno. No més li hauría de semblar bé y ens plantaría al carrer á tots d'una brassada.

(HAUFFE *ja es fora*, HENSCHEL *tanca la porta, torna y s'assenta en mitj del silenci general.*)

ESCENA VI

Els mateixos, menos HAUFFE.

HENS. No m'hauría deixat tranquil el tros d'animal.
(*Un dels bombers surt del quarto del billar y beu al taulell la seva copa.*)

BOMB. Quant és? Lo millor és anarsen.

WERM. Oh! Un vas de cervesa encara. No faltaría més! De totes maneres jo soch aquí per..

WALT. Si ho fas aixís, Guillém Henschel, quant estiguis derrera'l taulell, en lloch de'n Wermelskirch, ja t'ho dich: en tindrás ben pochs de parroquians.

HENS. Parroquians com aquell tant se m'endonen!

WALT. No'ls podrás triar, y ademés, l'Hauffe no paga pas ab moneda falsa.

HENS. Per mi que pagui com vulgui. Y ara, deixemho dir; no'm tornis més ab la mateixa historia, jo no la prench la taberna. Si la prengués tu seríes el primer de sapiguerho. Ho entens? Si un día faig algun negoci t'ho diré; llavors podrás donarme concells, y si no me'ls dones... tampoch m'amohinaré, cunyat.
(*El bomber surt donant un cop de porta.*)

WALT. Tothom s'en hauría d anar. (*Fá moviment per pagar.*)

WERM. Senyor Henschel, aixó no està bé; ferme marxar els parroquians!

HENS. Veyám, digueume companys; si algú, aquet ó l'altre, s'en ván que hi puch fer jo? Per mi si,

que tothom pot quedarse fins demá, si vol.

WALT. *(Embutxacant altre cop el seu diner; ab violencia creixent.)* Es que tú no hi tens dret á treurer á ningú! Aquí no ets l'amo!

HENS. Y no 'n sabs més d'aquet qüento?

WALT. Tothom ne sab moltes més de coses... però un calla les histories lletjes!.. En Wermelskirch més que ningú.

WERM. Com, jo?... Escolti, escolti!..

HENS. *(Dominantse y ab fermesa)* Que sabe vosté, eh?... Endavant, espliqueuvos tots plegats... L' un sab això, l'altre sab allò... y tots saben coses... lletjes. *(Pausa.)*

WALT. *(Cambiant de tó.)* Si tant sols fossis l'home d' abans. Però qui ho sab lo que s'és fet aquell. Llavors tu erats tu mateix; la gent venía de per tot, de lluny á demanar concell á Guillém Henschel. Y lo qu'ell deya allò era, com si fós als llibres, com l'*amén* de la Iglesia. Are ab tú, ningú s'hi pot entendrer.

HENS. Endavant, endavant sempre.

WALT. Y me sembla que ho pots coneixer tu mateix. Abans cada home t'era un amich; are ni un sol vá á casa teva y si algú vol anarhi se 'n està per mor de la teva dona. Vint anys havía servit l'Hauffe al teu pare y á tu y un dia perqué á la teva dona li vá semblar, el vares agafar pel coll, y au, al carrer. Y es clar que ha de ser aixís! Si ella no més que ab una senyal te faría ballar, y tu sense sapiguer agafar una bona corda per acabar d'un cop ab totes les seves musiques!

HENS. Si no calles, desseguida, és á tu que t'agafo pel coll y... Ho sents?

JORDI. *(A Henschel.)* Mestre Henschel, no vos deixeu portar pel geni! Aquest home no 's vol entendre de rahóns!

(JORDI *s'en vá depressa cap al departament del billar.)*

WALT. Sí, ja ho crech.. no fora estrany. Si algú vé per dirte la veritat ja 's pot amanir. Pero qualsevol,

un minyó, un poca vergonya com en Jordi que t'enganya sempre que vol, de nit y día... Ell ja pot estar tranquil... Sí. Ell, ell y la teva dona á qui més pot... Si és que vols ser enganyat, deixat enganyar... Però si tens ulls á la cara, obrals y mira al teu voltant... Te les posen devant de tothom y á totes hores.

HENS. (*Vá á abrahonarsh, però's pot aguantar.*) Que has dit, eh? Que has dit? Res, eh?... Res, Bel Deixemho! (*Pausa.*)

FABIG. Vet'aquí'l temps d'Abril... tant aviat surt el sol, com desseguit calamarseja.
(*La veu d'Hauffe desde fora.*)

HAUF. Tu me la pagarás, espérat!... Déixaho anar... Ja'n parlarém tots dos devant del jutje.

WALT. (*Beu y va per anarsen.*) Adeu... y sense malicia, eh?

HENS. (*Agafant el pu..y de Walter ab la seva má esquerra.*) Quedat!

WALT. Que vols, donchs?

HENS. Ja's veurà! Tu quedat, és lo que't dich! (*A Francisca.*) Ves abaix y digues á la meva dona que vingui, (*Francisca s'en vá.*)

ESCENA VII

Dits menos FRANCISCA

WERM. Però, senyor Henschel, per l'amor de Deu, no fassi un escándol, vindrá la policía y...

HENS. (*Terrible, deixant esclatar la rabia, ab la cara morada per la congestió.*) Primer os mataría á tots!... Oh!... L'Agné ha de venir, aquí, desseguida.

WALT. (*Confòs per la por.*) Guillém, Guillém, no fassis bestieses. No hagués dit res! Y la gent conta tantes mentides!...

M. HIL. Guillém, tu ets un bon home, ets un home de seny. Torna en tú.. Això no està bè: cálmat...

HENS. (*A Walter.*) Tot m'es igual.. però t'has de quedar y l'Agné vuy que vingui, que vingui desseguida.

WALT. Y perqué m'he de quedar? Això son coses teves, y ves què hi tinch que veurer! No m'hi fico ni m'hi vuy ficar ab lo vostre!

HENS. Ho haguessis dit avans tot això.

WALT. Perque lo altre ja ho arreglará'l jutje; ja ho veurém qui té rahó y de qui han de ser al últim els diners. Potser la teva dona s' hi pensará avants de jurar en fals. Tot lo que no siga això, ab tot lo teu no hi tinch rès que veurer. Ho sents? No tinch temps; are! deixa'm estar; he d'anar encara á Hartan, y és tart!

ESCENA VIII

Els mateixos y SIEBENHAAR.

SIEB. Què ha passat?

WERM No ho sé, Deu meu. No ho entench. No ho sé lo que vol el senyor Henschel,

HENS. (*Aguantant encara ab violencia el puny de Walter.*) L'Agné vuy que vingui, y rès més.

SRA. W. (*A Siebenhaar.*) Els companys bevíen ab pau la seva cervesa, y vel'hi aqui qu'ha vingut el senyor Henschel á mourer disputes com si aqui hi fòs l'amo.

SIEB. (*Separantla.*) Pst! pst! Esta bé!. (*A Henschel.*) Henschel, qué us ha passat?

HENS. Senyor Siebenhaar, no hi puch fer rès; no hi puch fer rès si ha passat això. Pot pensarse lo que vulgui, pero no hi puch fer rès, senyor Siebenhaar.

SIEB. Henschel, Jo us he cregut sempre home de pau.

HENS. Y ho he estat, y ho soch encara que avuy no

ho sembli! No hi puch fer rès si ha passat aixó. Jo mateix no ho sé lo que he fet; may n'he buscat de soroll. Però ara no sé com ha vingut... Tots sou per esgarrapar, per mossegar tots plegats... Y aquest home ha dit aytals coses de la meva dòna que si no les prova...

SIEB. Deixeula dir á la gent.

HENS. Proves, proves, sino, rehira de Deu!

WALT. Sí's pot provar; sí ho provaré! No hi ha pas gayres aquí que ho sápiguen tant bé com jo! Si la teva dona va pel mal camí, jo no hi puch fer rès. ¡No ho hagués dit! Pero m'he de deixar matar, eh? Jo no soch un embustero; dich sempre la veritat. Pregunta, donchs, á qui vulguis, preguntaho al senyor Siebenhaar per la seva conciencia. Els aucells ho van dihent per sobre les teulades.. Y encara algunes altres coses.

SIEB. Penseu lo que diheu, Walter.

WALT. Ell m'ho fa dir, m'hagués deixat marxar! Perque he de pagar jo pels altres, eh? Vosté ho sab tot tant bé com jo. Vostè's feya molt ab l'Henschel mentres va viurer la meva germana! Se pensa que les coses no's veuhen? Perqué no hi va may ara á casa seva?

SIEB. Lo que passa entre nosaltres dos son coses privades y prego que ningú s'hi fiqui.

WALT. Pero si la dona mor primer, y estava plena de salut, y si vuyt senmanes després mor l'Augusteta, son aixó, me sembla, més que coses privades.

HENS. Què?..Què? L'Agné! L'Agné que vingui!

ESCENA ÚLTIMA

Els mateixos y AGNÉ

(Entra l'Agné depressa, tal com anava pel treball, aixugantse les mans.)

AGNÉ. Què cridas aixís?

HENS. Ara está bé!.. Aquest home diu...

AGNÉ. *(Se'n vol anar.)* Embusteríes de segur!

HENS. Aquí, aquí't vuy!

AGNÉ. Esteu borratxos tots plegats. Qué us passa, eh? Que us penseu que tinch de divertirvos? *(Se'n vol anar.)*

HENS. Agné, aquí!... Aquest home diu ..

AGNÉ. Que digui'l que vulgui...y què?

HENS. Aquest home diu que tu m'enganyas!

AGNÉ. Què? Què?

HENS. Sí! ¿Ho pot dir? ho pot dir? Y que... tu...á la meva dona...tu, tu, perque morís, tu...

AGNÉ. Jo?... Mentida y mentida!..Malehit sigas tu y... *(Se'n va corrents sense acabar la frase y tapant-se'ls ulls ab el devantal.)*

HENS. Que tu... á la meva dona... que nosaltres dos... que la nostra Augusteta... que... Está bé! Está bé!... *(Deixa anar á Walter y plorant ab desesperació, cau sobre la taula ab el cap entre'ls brassos.)*

WALT. No hi havía pas de passar per embustero.

TELO

ACTE QUINT

DECORACIO

La mateixa decoració dels tres primers actes. Es de nit. Raigs de lluna plena baixen per les finestres. No hi ha ningú á l' escena. L'acció's desenrotlla pochs díes després del acte quart.

Poch després se veu un llum per la porta y tot seguit entra l'HENSCHEL portant una espelma encesa en una palmatoria de llauna. Porta les calses de cuiro y pehuchs de dormir. Poch á poch va fins á la taula, mira endarrera ab aire d'irresolució y desseguit vá á sota la finestra, hont s'assenta després d'haber posat el llum sobre la taula. Allá s'hi queda ab la barba entre les mans mirant la lluna.

ESCENA PRIMERA

AGNÉ y HENSCHEL.

AGNÉ. *(Desde dins, cridant.)* Guillèm! Guillèm! Què fas aquí fora? *(Treyent el cap per la porta. Va mitj despullada.)* Hont ets? Vina al llit! Es hora de dormir ara! Y demá al dematí no't podrás llevar, dormirás com un sòch. .y mentres tant

tot va com Deu vol! *(Entra y s'acosta á Henschel sorpresa y espantada.)* Què fas aqui, eh?

HENS. Jo?

AGNÉ. Què hi fas aqui, assegut y sense dir paraula?

HENS. Miro'ls núvols!

AGNÉ. Mireu! Si n'hi ha per tornarse boja. Qu'es lo que hi ha allá dalt voldría sapiguer? Ab aquestes manies de cada nit, Deu meu, qui es que pot viurer tranquila? Qué miras sempre? Y perquò no contestes?

HENS. Son allá dalt!

AGNÉ. Tu somnías, eh?...Apa, Guiliém, despèrtat...Au, vina al llit y dorm!...Allá dalt hi ha nuvols, y rès més.

HENS. El que té ulls és el que pot veurer!

AGNÉ. Y el que pert l'esma's torna boig.

HENS. Jo no'n soch de boig.

AGNÉ. Això no ho dich pas...pero si segueixes aixís ja vindrá un día... *(Tremola de fret, s'abriga ab roba que hi ha sobre'l banch y ab els molls remou les cendres de la estufa.)*

HENS. Quina hora és?

AGNÉ. Un quart de dugues.

HENS. Perque has despenjat el rellotje? Sempre havia estat sobre la porta.

AGNÉ. Pero qué't passa, eh? Es al lloch de sempre.

HENS. *(S'aixeca.)* M'en vaig á dalt, á la quadra.

AGNÉ. Mira lo que't dich, vina á dormir, si no crido. A la quadra no hi tens de fer rès ara. De nits s'ha de dormir.

HENS. *(Dret y mirant fredament á Agné.)* Hont és l' Augusteta?

AGNÉ. Qué li vols? Es al seu llit y dorm. Qué't vé sempre ab la noya? No l'hi falta rès; no l'hi faig rès, jo.

HENS. No l'hi falta rès. Há anat á dormir... Vá anar á dormir quant hi había de anar!... L'Augusteta!... No parlo de la Berta are.

AGNÉ. *(Cridant.)* Jo m'en vaig; no vuy estarhi més aquí.

HENS. Vés á dormir, vés! Ja vinch. Tot lo que's digui no pot arreglar rès avuy. Qui'n vá tenir la culpa llavors? Nostre Senyor ho sab. Ara no pots fer rès. De què serveix parlar y cridar?... Nostre Senyor ho sab, Nostre Senyor y jo; tots dos ho sabém.

(*Tanca la porta.*)

AGNÉ. (*Anant violentment á obrirla.*) Pero que tens? No ho vuy que tanquis.

HENS. No ho sé perque he tancat.

AGNÉ. T'han girat el cervell ab lo que t'han dit, pero ja'ls n'hi parlarán algun dia... Vaig cuidar á la teva noya com si hagués estat meva... no és d aixó que's va morir, no... jo no la mano á la mort. Quant un se deu morir, se mor y prou; no hi ha rès á ferhi y un s'en vá L'Augusteta no més tenía un fil de vida; aixó ho sabs tu tant be com jo. Donchs, perquè m'has de preguntar y m'hás de mirar sempre d'aquesta manera, com quí sab lo qu'hagués fet, eh?

HENS. (*Ab desconfiansa, interrogant.*) També podría ser! No es pas impossible!

AGNÉ. (*Fora de sí.*) Si hagués sapigut això, m'hauría estimat cent vegades mes anar á captar. May, may, si ho hagués sapigut! Que una s'hagi de sentir aquestes coses. Jo volía anarmen, qui m' ho va privar, eh? Qui'm va fer quedar en aquesta casa? Per tot m'hauría guanyat la vida, perqué no m'ha espantat el traball; no'n tenía cap por de no sortirmen. Tu t'hi vas entossudir... y ara jo ho pago.

HENS. Pot ser molt bé, no és veritat que tu ho hagis de pagar tot. Lo qu'ha de succehir, succeheix! Rès hi podèm fer nosaltres. (*Torna a tancar la porta.*)

AGNÉ. Deixaho obert, Guillem, ó sino crido!

HESN. Pst! calla! Has sentit? Qui és que camina pel corredor? Sents? Ara vá al cubell!... No sents l'aygua?.. Ara s'atura y se renta

AGNÉ. Somníes!.. Si'l cubell es aquí!...

HENS. Sí, sí, ja ho sé! No m'ho probarán; el qu'ho sab' ho sab. (*Bruscament.*) Ja no dich rès msé. Si vina, aném á dormir. El sòn dòna concell. (*Mentres ell s'en vá poch á poch cap á la seva cambra, Agné obra poch á poch la porta y s'esmuny depressa á fora. Henschel despenja un fuet qu'hi há'l march de la porta.*)

ESCENA II

HENSCHEL, sol.

(*Mirant el fuet y reflexionant.*) El fuet vell! D'hont vé ara aquest fuet vell?... Feya més d'un any que no l'havía vist. Era comprat del temps de la difunta! (*Escolta; com si parlés ab vn ser invisible.*) Que dius? Es clar... Ben natural!... Rès!... Sí, perqué no?... Està bé!... Ja ho sé, ja. lo que he de fer!.. No m'en desdiré, no... Deixaho estar!... Deixaho estar!

ESCENA III

HENSCHEL y SIEBENHAAR.

(SIEBENHAAR *acaba d'entrar per la porta ajustada, fa senyal de que esperin á* WERMELSKIRCH *y á* AGNÉ *que 'l segueixen. Porta, en lloch de coll planxat un mocador de seda.* WERMELSKIRCH *vá ab bata.*)

SIEB. Bona nit, Henschel! Que? Encare esteu llevat? Que no os trobeu bé, potser? Què voléu alguna cosa?

HENS. (*Despres d'haberlo mirat un moment ab extranyesa; senzillament.*) No puch dormir! Es que no tinch sòn! Pendría alguna cosa si sapigués..

No sé com sé aixó. Deu ho sab lo que ha de passar.

SIEB. Creyeume, amich meu, fiqueuvos ara al llit, y demá, de día, vos enviaré'l metje. Vos heu de cuidar seriament; ho sentíu?

HENS. Cap metje hi pot fer rès ab lo meu mal.

SIEB. No ho digueu; ho veurèm, home! El Doctor Richter sab molt bé la seva obligació. La meva senyora ha passat moltes senmanes sense dormir, ab un mal de cap que semblava que hagués d'esclatar! El dimecres l'hi vá donar uns papers y ara dorm tota la nit com una morta.

HENS. Sí, sí, es clar. Jo estaría molt bé si pogués dormir... Pero, és que la senyora está malalta?

SIEB. Cap de nosaltres está gayre bé en aquets días. Passat el dilluns quedarém més tranquils.

HENS. Es dilluns el dia de la entrega?

SIEB. Sí; jo crech quedar llest dilluns Mentres tant hi ha molt traball ab escriptures y inventaris...ab prou feynes si'm puch despullar. Escolteume, Henschel, ara aneu á dormir. L'un pateix aqui, l'altre allá; la vida no és una diversiò; tots hem de procurar aguantarla lo millor possible. Y si alguna cosa us furga massa pel cervell, no la prengueu de cor, creyeume!

HENS. Moltes gracies, senyor Siebenhaar, y perdoni si alguna vegada...Visqui molts anys y ab molta salut ab la seva senyora!

SIEB. Si'ns hem de tornar á veurer demá, poch m'heu de donar les gracies, Henschel. Ens hem fet favors l'un á l'altre, mentres hem sigut vehins. Ens hem de separar, sí, pero aixó ni té de dirse; erem amichs de temps y'n quedarèm com sempre.

HENS. *(Fa alguns passos en silenci, vora de les finestres, mirant cap á n'elles.)* Han passat tantes coses! Els temps com cambíen! En Carlets no ha vingut més á veure'ns...Es veritat que vosté tenía rahó...la criatura res de bó hi hauría aprés aqui... Avans era tot al revés.

SIEB. Henschel; no sé que voleu dir.

HENS. Vosté tampoch hi ha sovintejat á casa. Potser feya mès de nou mesos que no hi havía vingut.

SIEB. Tenía tants mals de cap en tot aquest temps!

HENS. Abans també hauría baixat! No, ja ho sé, y té rahó vosté, y tots també'n tenen..Ja no tornaré á ser el d'abans!

SIEB. Henschel, tranquiliseuvos y aneu á reposar.

HENS. No, no, parlemne de tot aixó. Miri, la culpa es meva, ja ho sé que la culpa es meva, donchs prou! Pero avants de que passés alló ab la dòna, vuy dir avans de casarme ab l'Agné, ja la cosa havía comensat, anava poch á poch.. Vaig comensar trencant el meu bastó de ballena, aquell que m'havía regalat el pare al casarme. Després,—m'en recordo ben bé—, vaig esclafar el gós, era un gós-llop com no n'hi havía altre al poble. Poch temps mes tart se'm van morir l'un darrera l'altre tres cavalls; un d'ells, cavall pare que m'havía costat trescents thalers. Després, al últim vá morir la dòna. Ja m'ho había semblat, al meu entendrer qu'aixó eren senyals d'alguna cosa. Pero després de morta la dona'm vaig arribar á pensar un moment que ja n'hi hauría prou. No'm podían pendrer gayre més... Donchs miri, encare no; no n'hi había prou... No parlo de l'Augusteta; perduda la mare, perduda la filla. M'han tirat una corda al coll y no puch fer res mes que estrenyerla, estrenyerla, mes cada vegada.

SIEB. Quí es que vos ha tirat la corda al coll?

HENS. El dimoni, potser; potser un altre, es igual!.. Lo cert és que m'hi ha de escanyar, que m'he de penjar ab ella, y no'n puch sortir, no... *(Pausa.)*

SIEB. Aquesta es una idea tonta.

HENS. No! Y no hi lluyto pas! M'ha vingut la desgracia y no hi puch fer rès Jo 'n tinch la culpa? Quí ho sab! Potser jo hagués pogut obrar millor, vigilar... pero'l dimoni'n sab mès. Anava seguintlo sempre y tot dret el mal camí!

SIEB. Henschel; sou vos mateix vostre enemich! Vos les haveu ab fantasmes que may, may han existit y que no son en lloch. El dimoni no vos ha fet res y no n'hi teníu cap de corda'l coll. Ningú os escanya. Tot això no son mes qu'imaginacions perilloses!

HENS. Ja ho veurém això, no hi ha més qu'esperar.

SIEB. Pero digueume alguna cosa concreta; ja ho veyeu com no'n sabeu cap. Ni esteu perdut com diheu ni teníu culpa de cap mena.

HENS. Jo ho se millor això!

SIEB. Donchs quina culpa és? (*Pausa curta.*)

HENS. Era aquí, al llit, estava ajeguda allà. L'hi vaig promètrer, l'hi vaig jurar y després no vaig cumplirho.

SIEB. Que vareu promètrer?

HENS. Vosté ho sab bé... Vaig trencar el jurament y tot ha vingut á sobre. Desde llavors qu' estich llest!... Vaig jugarmhi la meva pau... y ella, ella tampoch el trova el seu repós.

SIEB. Parleu de la vostre difunta?

HENS. Sí, sí, d'ella parlo. No'l trova'l repós al cementiri. Y vá y vé y may està tranquila. Neteijo'ls cavalls y ja es allà. Prench un cedás de la caixa del grá y seu darrera de la porta. M'en vaig al llit y ja la trovo que'm mira. Ella m'ha despenjat el rellotje, ella és la que truca á les parets y que pica als vidres. Me posa la má al pit y m'ofego y'm falta aire. No, no, ja ho sé. Aquestes coses s'han de passar perqué un les cregui; no's poden contar, no. Peró tot això és tant cert!..

SIEB. Henschel, la meva última paraula. Feu un esfors sobre vos mateix, torneu á ser l'Henschel d'anys endarrera y aneu á consultar ab un bon metje. Penseu: jo estich malalt, jo estich molt malalt... peró aparteu els espectres. Tot això que diheu son somnis alucinacions, res més.

HENS. Igual va dirme llavors, igual.

SIEB Pot ser molt bé y estich en lo mateix. Lo que

vareu fer, el vostre matrimoni, teníau raho de ferho, era 'l vostre dret y vareu obrar bé. De pecat ó de culpa ni se n'ha de parlar avuy,

ESCENA IV

Els mateixos, WERMELSKIRCH y AGNÉ

(WERMELSKIRCH *entrant ab* AGNÉ.)

WERM. Henschel, vingui á casa. Encendrèm el gas y jugarèm á cartes. Beurèm de la cervesa nova, ó si ho vol, fumarèm una pipa Allà no hi vindrán els esperits! D'aquí dugues hores serà día clar, pendrèm cafè y 'ns hen anirèm á donar una volta ab carruatje, eh... Ja ho veurèm si 'l dimoni s'hi fica! Heu de tornar á ser l'antich Henschel!

HENS. Si... pot ser... se pot probar.

WERM. Apa, aném donchs?

HENS. No... jo á casa seva no hi torno.

WERM. Perquè? Per la questió del altre día? Si va ser un mal entès, rès més en el fons! Si ja tot s'ha aclarit! No 'l deixaré entrar més á l'Hauffe perque es veritat qu'à tothora está borratxo y... En el fort de la disputa sempre 's diu alguna paraula de més, pero per una orella ha d'entrar y ha de sortir per l'altre, Henschel. Això es lo que s'ha de fer y lo que jo faig sempre.

HENS. Sí, potser sí valdría més pero á la taberna jo no hi pujo. Me penso que me n'aniré á viatjar pel pahís; no 'm vindrá per tot al darrera! Ara, bona nit! Jo també tinch son.

SIEB. Voleu dir, Henschel? No, veniu a dalt ab mí. Al escriptori hi tinch llum encara y foch á l'estufa; allà farèm una partida. Aixís com aixís tampoch dormiría!

HENS. Sí qu'ho podríem probar. No 'n fa poch de temps que no he jugat á cartes.

AGNÉ Sí, sí, veshi; tampoch pots dormir!

HENS. No hi vuy anar; ho has entés?

AGNÉ. Donchs si tu't quedas aquí, soch jo la que me'n vaig. Quí sab lo que farías aquesta nit. Comensar altre vegada á jugar ab eis ganivets. Sí, això fa, y aixís una ni está segura de la seva vida.

HENS. Sí (*Per Siebenhaar.*) Estaría bé que ara jo anés á casa seva! Ell me va aconsellà'l que vaig fer y després va ser el primer de despreciarme.

SIEB. Henschel, jo no us he despreciat may. Vos sou un home honrat. Malgrat tot lo que vos dieu, que no es més que un seguit de fantasies... Cada home té'l seu destí, l'ha de soportar y tot sovint això no és fácil. Vos esteu malalt, pero sou sempre l'home de be... Y en punt això jo hi posaría la mà al foch.

HENS. Podría ser...Está bé, parlém d'altre cosa. Y es que vostè no hi podía res contra tot això, ja li dich...Y al meu cunyat tampoch el culpo, no! Qui sab d'hont ho va treurer? Es ella que va á trobar á la gent y els hi conta. Es per tot, tant aviat aqui com allà...Y á casa del seu germà, és clar que hi anirà alguna vegada.

WERM. Qui les pensa aquestes coses? Això no se li acut á ningú. Y la gent ja no se'n recorda de lo del altre día.

HENS. Es que'm pesa aquí (*al pit.*) Pero vostès, prenguintho com vulguin. Ella bé ho sabrà lo que ha de fer, es per tot y els fa parlar. Y encara que tots callessin y per darrera no's tiressin sobre de mi com gossos folls, jo no'n treuría rès. Si la tinch sempre aquí, aquí que m'ofega.

SIEB. Henschel, nosaltres no'ns en anirèm, fins que hagueu apartat això del vostre pensament, sentiu? Son deliris, y heu de tranquilisarvos.

HENS. No soch boig, ja n'estich de tranquil!

SIEB. Bé; Donchs parlèm com á homes. Ja veyeu com la vostra dona s'arrepenteix de tot. El minyó... en Jordi ja es fora, molt lluny y no'l tornarèm

á veurer. Tothom pot entrebancar, siga qui siga. Ara vos donareu senzillament les mans! Enterreu lo que s'hagi d'enterrar y feu les paus com bons amichs.

HENS. No les necessito fer les paus; no es això (*A Agné.*) Per mi..la ma ja puch donártela; si tu m'has faltat, Nostre Senyor qu'ho jutji...no't vuy pas condempnar..Pero si tu...jo parlo de l' Augusteta...si 's pogués sapiguer alguna cosa de segur!

AGNÉ. Me podeu matar aqui mateix. ¡Que mal llamp me mati si vaig envenenar á l'Augusteta!

HENS. Es per xó que 'm pesa 'l pit.

WERM. Encengueu un bon foch y feu caté ben calent; passada la pluja, surt el sol; és lo que passa sempre entre marit y muller; no n'hi ha de matrimonis sense boyres. Peró és després de la tempestat quant l'herba creix millor, Henschel. Lo principal sería, oh, oh, oh, oh. (*Fá com si tingués una criatura als brassos.*) Això aniría bé; hauríau de procurausen un. (*Picant alegrement l'espatlla d'Henschel.*) Vaja, vell, vejam si 'n feu una de les vostres; junteuse 'ls dos y compreulo, no costa gaire. Un altre Guillem Henschel! Un minyó com vos, un bon mosso. No hi ha rès més senzill... Bona nit, donchs!

SIEB. Tot cambia, Henschel, tingueu sempre esperit!

WERM. Sanch freda y vestits calents.

(SIEBENHAAR y WERMELSKIRCH *s'en van.* HENSCHEL *vá poch á poch á la porta y la vol tornar á tancar.*)

ESCENA V

HENSCHEL y AGNÉ

AGNÉ. Deixaho estar obert! (*Dreta davant de l'estufa, arreglant el foch.*)

HENS. Es igual... Que fas aquí?

AGNÉ. Ja ho veus, foch!

HENS. *(Asentantse pesadament davant de la taula.)* Encenme'l llum! *(Estira'l calaix.)*

AGNÉ. Qué busques?

HENS. Rès!

AGNÉ. Tanca'l calaix. *(Ella ho fá.)* La Berta's despertarà ab tot aquest soroll! *(Pausa.)*

HENS. El dilluns s'en vá; quedarèm sols.

AGNÉ Qui s'en vá dilluns?

HENS. En Siebenhaar. Qui sab com anirà ab el nou.

AGNÉ El nou és rich; no't demanarà diners.

HENS. *(Silenci.)* Agné, un de nosaltres se n'ha d'anar! Un de nosaltres dos!... Sí, aixís ha de ser! Míram, míram aixís tant com vulguis, peró no hi ha cap més sortida.

AGNÉ. Me n'he d'anar? Me vols treurer?

HENS Ja's veurà qui dels dos; potser jo, potser tú, Si fos jo que me'n anés... no t'hauríes d'amohinar gens; portaríes l'ordinació com si fossis un home; ja'n sabs!... Peró com t'he dit, no soch jo qu'ha de ressoldrer.

AGNÉ. Si un s'en ha d'anar, seré jo. Encare tinch prou forses y prou salut. Marxarè lluny, molt lluny, y no se'm veurà més! Els cavalls, el cotxe, els carros, tot és teu, y no pots deixar lo que't vé del teu pare. Jo m'en aniré y tot acabat!

HENS. No he dit això; poch á poch; ja's veurà!

AGNÉ Y á que ve are tot això? Lo qu'està dit, està dit.

HENS. *(Aixecantse pesadament y anant cap a la seva cambra.)* Y la Berta? Que serà de la noya?

AGNÉ. La tornarém al seu avi, á Quolsdorf.

HENS. *(Ja á la porta del quarto.)* Deixa ho estar; demà és un día encare, Tot cambia, com diu en Siebenhaar. *(Ja desde dins.)* Demà potser tot semblarà un'altre cosa. *(Pausa.)* La Berta està suada de cap á peus.

AGNÉ. Que suhi un xich, això no fá mal á ningù. A mí plá'm corren les gotes coll avall... Això no és viurer. *(Obra una finestra.)* Per dur aquesta vida, val molt més morirse!

HENS. Que dius, eh?... No t'entench.

AGNÉ. Fica't al llit y deixa'm tranquila.

HENS. Que no vens?

AGNÉ. Ja comensa á clarejar.

(Pausa. AGNÉ al mirar quina hora és, s' adona de que ha de donar corda al rellotje. Ho fa.)

HENS. Quí és que toca'l rellotje?

AGNÉ. Vols callar? Si's desperta la Berta, ja tindrém serenata per (estona! *I ot molt poch á poch Agné 's deixa caure sobre una cadira de colzes sobre la taula y ab el cap entre les mans.)* Sí, sí, lo millor es anarsen.

ESCENA VI

AGNÉ y SIEBENHAAR

(SIEBENHAAR, treyent el cap per la porta.)

SIEB. Está més calmat el vostre home?

AGNÉ. Se n'ha anat al llit *(Cridant.)* Guillèm!..Guillèm!

SIEB Pst! la Henschel, y doneu gracies á Nostre Senyor! Hauríeu d'anar á dormir també. *(Se'n va.)*

AGNÉ. Què s'ha de fer? Miraré de probarho.*(Va fins á la porta del quarto, allá s'atura com no gosant, calla y escolta.)* Guillèm!. Guillèm! Vols contestar? *(Més alt, ab ansia.)* Guillm ..Me vols espantar altre vegada?. Què't pensas que no ho sé qu'encara estàs despert? *(Sempre ab més ansia.)* Home!.. Guillèm, te dich!. *(La Berta s'ha despertat y comensa á plorar.)* Berta, calla... calla... ó sino... Que callis, sents? *(Quasi cridant)* Guillèm!.. Guillèm!

(SIEBENHAAR entrant altre vegada.)

SIEB. Què passa, senyora Henschel?

AGNÉ. Que'l crido fa una estona y no'm contesta?

SIEB. Què us passa? Què feu, donchs?

AGNÉ. No sent que calla?. Alguna cosa ha succehit!

SIEB. Què? (*Agafa'l llum y va á la porta de la cambra d'Henschel.*) Henschel, vos heu adormit ja? (*Hi entra. Pausa.*)

AGNÉ. (*Sense gosar anarhi,*) Què hi ha, donchs?..Què hi ha?.. Què ha passat?

ESCENA ÚLTIMA

Els mateixos y WERMELSKIRCH

(*Entra* WERMELSKIRCH.)

WERM. Què ha succehit?

AGNÉ. Senyor Siebenhaar!.. Aquest silenci... Níngú respòn.

SIEB. (*Surtint depressa, afinat com un mort; ab la noya als brassos.*) Senyora Henschel, preneu la noya y aneuse'n á dalt ab la meva senyora.

AGNÉ. (*Ja ab la Berta á bras.*) Per l'amor de Deu, què ha passat?

SIEB. Massa que ho sabreu!

AGNÉ. (*Ab un crit primer retingut, després esclatant.*) Mireu; s'ha fet alguna cosa...

WERM. El Doctor?...

SIEB. Es tart...no hi pot rès!

TELÓ.

ADVERTENCIES

Agné Schäl, deu pronunciarse **Agné Xel.**

Siebenhaar, deu pronunciarse **Sibenar.**

Les **X**, suaus.

Les **B** inicials, lleugerament aspirades,

Hem de fer constar que en l'impresió del Repartiment dels personatjes qu'estrenaren la obra, hi han dugues errades, que son:

Allà ahont diu Sr. *CASAJUANA*, deu dir CASAMITJANA, y allà ahont diu Sr. *NOLLA*, deu dir Sr. NOVELL.

En la página 12, línea 5, diu **porxo**, y deu haber de dir **potro.**

L'ORDINARI HENSCHEL (Acte quart.)

ACTE I

Henschel, *Sr. Gimenez.*

ACTE II

Henschel, *Sr. Gimenez.*

ACTE V

Henschel, *Sr. Gimenez.*

Setmanari Català de Literatura

Obres Publicades

Lo Contramestre,	3	*actes, de Serafí Pitarra.*	2'00
Las Euras del Mas,	3	» » »	2'00
Las Joyas de la Roser.	3	» » »	2'00
Lo Ferrer de Tall	3	» » »	2'00
Los Segadors,	3	» » »	2'00
Amor telefónich,	1	» *de Eduart Aulés,*	1'00
Las claus de Girona,	3	» *de Serafí Pitarra.*	2'00
El Drach,	1	» *de J. Pous Pagés.*	1'00
Lo Monjo negre,	3	» *de Serafí Pitarra.*	2'00
¡Permetim!...,	1	» *de Lluis Puggarí.*	1'00
Dillúns de sabater,	1	» *de R. Ramón Vidales.*	1'00
Sota Terra,	3	» *de Serafí Pitarra.*	2'00
El casament per forsa,	1	» *de Molière.*	1'00
La nit dels Reys,	1	» *de S. Vilaregut.*	1'00
Lo Rector de Vallfogona	3	» *de Serafí Pitarra.*	2'00
La má de mico,	1	» *de S. Vilaregut.*	1'00
Historia de Cristofol Colón		*(monôlech) de P. Parellada*	0'50
La Presentalla,	3	*actes, d' Apeles Mestres.*	2'00
Un Malalt,		*(monôlech)* » »	0'25
Café y Copa	1	*acte, de Serafí Pitarra.*	1'00
La Banda de Bastardía,	3	*actes, de* » »	2'00
L'Ordinari Henschel,	5	» *de Gerart Hauptmann*	2 00

Redacció y Administració:
CARRER PETRITXOL, num 2.—BARCELONA
Imprempta de Salvador Bonavía.